

САМАРҚАНД ДАВЛАТ АРХИТЕКТУРА-
ҚУРИЛИШ ИНСТИТУТИ УЧУН ЖАМОА
ШАРТНОМАСИ ЛОЙИХАСИ
2019 й.

Самарқанд давлат архитектура-қурилиш
институти меҳнат жамоасининг умумий
йиғилишида маъқулланган.
Баённома №__ “__” _____ 2019 йил

**Самарқанд давлат архитектура-қурилиш институти маъмурияти ҳамда
қасаба уюшмаси қўмитаси ўртасида 2019-2021 йиллар учун тузилган**

ЖАМОА ШАРТНОМАСИ

Самарқанд давлат архитектура-қурилиш институти меҳнат жамоаси умумий
йиғилиши қарори асосида жамоа шартномасига қуйидаги вакиллар имзо
чекдилар:

Иш берувчи:

_____
институт ректори
_____
“__” _____ 2019 йил

Ходимларнинг вакили:

Қасаба уюшмаси қўмитаси
раиси
_____
“__” _____ 2019 йил

Жамоа шартномасига имзо чекиш вақтида қуйидагилар ҳозир бўлдилар:

Иш берувчи вакиллари

1. Исаков Э. _____
2. Ражабов А. _____
3. Бўриев М. _____
4. _____
5. _____

Ходимлар вакиллари

1. Каримов А. _____
2. Эгамов И. _____
3. Иноятов Д. _____
4. _____
5. _____

I. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

1. Мазкур жамоа шартномаси (кейинги ўринларда «Шартнома») Самарқанд давлат архитектура-қурилиш институти (кейинги ўринларда “Институт”)да иш берувчи билан ходимлар ўртасидаги меҳнатга оид, ижтимоий-иқтисодий ва касбга оид муносабатларни тартибга солувчи норматив ҳужжат ҳисобланиб, Ўзбекистон Республикаси Конституцияси, Ўзбекистон Республикасининг Меҳнат кодекси, «Аҳолини иш билан таъминлаш тўғрисида», «Меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисида», «Касаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолиятининг кафолатлари тўғрисида», «Ижтимоий шериклик тўғрисида», «Таълим тўғрисида»ги Қонунлари, Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури ҳамда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси, Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси Кенгаши ва Ўзбекистон Савдо-Саноат палатаси ўртасида 2017-2019 йилларга тузилган Бош Келишув, Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Қурилиш вазирлиги ҳамда Ўзбекистон транспорт, йўл ва капитал қурилиш индустрияси ходимлари касаба уюшмаси Республика кенгаши ўртасида 2018-2020 йиллар учун тузилган тармоқ келишуви ва бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар асосида ишлаб чиқилган бўлиб, ундаги шартлар тизимдаги барча ходимларнинг ижтимоий-иқтисодий ҳуқуқлари ва имтиёзларининг энг паст даражасини кафолатлайди.

2. Мазкур шартноманинг тарафлари деб (кейинги ўринларда “тарафлар” деганда иш берувчи ва касаба уюшмаси тушунилади) қуйидагилар ҳисобланади:

- иш берувчи - Институт ректори тимсолида;
- ходимлар - касаба уюшма қўмитаси тимсолида.

3. Шартнома имзоланган кундан кучга киради ва 31.12.2021 йилгача амал қилади.

Белгиланган муддат тугагач, жамоа шартномаси тарафлар янги шартнома тузгунча ёки амалдаги шартномани ўзгартиргунча, тўлдиргунча амалда бўлади.

4. Мазкур **Шартнома Иш берувчига** ва **Муассасанинг** барча ходимларига, шу жумладан, жамоа шартномаси кучга кирганидан кейин ишга қабул қилинган шахсларга ҳамда ўриндош ходимларга ҳам тадбиқ этилади.

Мазкур шартномада назарда тутилган ҳолларда унинг айрим қоидалари қуйидагиларга нисбатан ҳам тадбиқ этилади:

- ходимнинг оила аъзоларига;
- меҳнат вазифаларини бажаришда жароҳатланиши, касб касалликларига чалиниши ёки саломатликнинг бошқа хил шикастланиши туфайли зарар етказилиши оқибатида жабрланган ходимларга;
- меҳнатда майиб бўлиши, касб касаллиги ёки меҳнат вазифаларини бажариш билан боғлиқ ҳолда соғлигига бошқача тарзда шикаст етиши сабабли вафот этган ходим қарамоғида бўлган ва зарар тўловини олиш ҳуқуқига эга бўлган қонун билан чекланмаган шахсларга;
- касаба уюшма қўмитасининг штатдаги ходимларига;
- фуқаролик-ҳуқуқий тусдаги шартномалар бўйича ишларни бажараётган шахсларга;
- касаба уюшмаси аъзоларига (касаба уюшмаси бюджети ҳисобидан бериладиган қўшимча имтиёзлар қисмида).

5. Тарафлар шартномани тузишда Тармоқ келишуви ва Ўзбекистон транспорт, йўл ва капитал қурилиш индустрияси ходимлари касаба уюшмаси Республика кенгаши томонидан ишлаб чиқилган жамоа шартномаси макетига асосланадилар. Шартномага ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тарафларнинг ўзаро келишувига асосан амалга оширилади.

6. Иш берувчи барча ходимларни, шу жумладан ишга янги қабул қилинган ходимларни, жамоа шартномаси, шунингдек, касаба уюшмаси қўмитаси билан келишиб қабул қилинган Институтнинг бошқа локал ҳужжатлари билан таништириш,

жамоа шартномасининг мазмунига ва бажарилиши шартларига оид маълумотлар ошкоралигини (мажлислар, конференциялар, масъул ходимлар ҳисоботлари, ахборот стендлари, тармоқ нашрлари ва ҳоказо орқали) таъминлаш мажбуриятини ўз зиммасига олади.

7. Ташкилотга ишга кирган янги ходим касаба уюшма кўмитаси раиси суҳбатидан ўтказилади.

8. Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодексининг 9-моддасига мувофиқ, касаба уюшмаси муассасаларда меҳнат тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ва меҳнатни муҳофаза қилиш қоидаларига риоя этилишини текшириш ҳамда назорат қилишни амалга оширадilar. Шу нуқтаи назардан Институт касаба уюшмаси кўмитаси вакиллари ушбу масала юзасидан фаолият олиб боради.

9. Тарафлар юқори касаба уюшмаси органлари, мутасадди ташкилот ва идоралар вакилларини жалб қилган ҳолда Институт ходимлари ва талабалари иштирокида тизимли равишда меҳнат қонунчилигини бузилишларини олдини олиш ва меҳнатга оид муносабатларни тартибга солиш масалаларида ўқув-семинарлар, давра суҳбатлари ташкил қилади.

10. Халқаро Меҳнат Ташкилотининг “Муассасада меҳнаткашлар вакиллариининг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ва уларга бериладиган имкониятлар тўғрисида”ги 135-Конвенциясига, шунингдек Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида 1995 йил 18 декабрда 196-рақам билан рўйхатга олинган “Меҳнат муҳофазаси бўйича вакил ҳақида Низом”нинг 12-бандига биноан ходимларнинг қуйидаги тоифалари мазкур шартнома мақсадларида Меҳнаткашлар вакиллари деб эътироф этиладилар:

- а) касаба уюшмаси кўмитаси аъзолари;
- б) меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича вакиллар;
- в) меҳнат низолари комиссиясининг аъзолари.

11. Ходимларнинг вакиллик органлари аъзоларининг меҳнат соҳасидаги қўшимча кафолатлари Ўзбекистон Республикасининг Меҳнат Кодексининг 25-моддасига мувофиқ белгиланади.

12. Касаба уюшма кўмитаси вакиллари Институтнинг бошқарув органлари таркибига киритилади.

II. ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ВА ИҚТИСОДИЙ ФАОЛИЯТ

13. Тарафлар Институт ходимларининг моддий ва ҳуқуқий аҳволи яхшиланишидан ўзаро манфаатдор эканликларини қайд этиб, қонун ва қонун ости ҳужжатлари ҳамда мазкур шартнома билан берилган ҳуқуқларни амалга ошириш ва мажбуриятларни бажариш йўли билан ходимлар ва иш берувчининг ижтимоий-иқтисодий манфаатлари келишилишини таъминлаш юзасидан саъй-ҳаракатларни бирлаштириш зарур, деб ҳисоблайдилар.

14. “Ўзбекистон Республикасини 2017-2021 йилларда ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегияси”га мувофиқ Томонлар ишлаб чиқариш харажатларини камайтириш, маҳсулот таннархини пасайтириш ҳамда **Институт** шаънига путур етказиш қалтисликларини олдини олиш бўйича чоратадбирлар амалга оширилишига ҳар томонлама кўмаклашиш мажбуриятини олган ҳолда тарафлар:

ишлаб чиқаришни модернизация қилиш, техник ва технологик янгилаш, саноат, транспорт, алоқа ва ижтимоий инфратузилма лойиҳаларини амалга оширишга йўналтирилган фаол инвестиция сиёсатини амалга ошириш;

ташқи ва ички бозорларда товарлар ва хизматлар рақобатбардошлигини таъминлайдиган маҳсулотларнинг (ишларнинг, хизматларнинг) ва технологияларининг тубдан янги турларини чиқаришни ривожлантириш;

энергия ва ресурслар сарфини пасайтириш, энергияни тежовчи технологияларни ишлаб чиқаришга кенг жорий этиш, қайта тикланадиган энергия манбаларидан фойдаланишни кенгайтириш, меҳнат унумдорлигини ошириш;

хомашё, материаллар ва бутловчи қисмларни етказиб берувчи ташкилотлардан меҳнат соҳасидаги асос солувчи тамойиллар ва ҳуқуқлари (қасаба уюшмаларига бирлашиш ва жамоа музокараларини олиб бориш ҳуқуқи, болалар меҳнати мажбурий меҳнатни тақиқлаш, тенг аҳамиятли меҳнат учун эркак ва аёл меҳнаткашларга тенг ҳақ тўлаш, меҳнат муносабатлари соҳасида камситмаслик принциплари)га риоя этилишини талаб қилиш хусусида келишиб олдилар.

15. Шуларни эътиборга олган ҳолда иш берувчи:

а) Институтни муваффақиятли фаолият юритишига, меҳнат маданияти ва интизомини янада яхшиланишига эришиш, ишловчиларнинг касб маҳоратини юксалтириш, тариф ставкаларини амалдаги меъёрий ҳужжатларда белгиланганига нисбатан пасайишига йўл қўймаслик;

б) меҳнат жамоасини моддий-техник ресурслар ва молиявий маблағлар билан ўз вақтида таъминлаб бориш;

в) меҳнат унумдорлигини ошириш, илғор тажрибани ўзлаштириш, фан ва техника ютуқларини амалиётга жорий этиш учун барча шарт-шароитларни яратиш;

г) институтнинг молиявий аҳволи ва олинган фойданинг ишлатилиши ҳақида меҳнат жамоасини хабардор қилиб бориш;

д) институтнинг ўзида, зарур ҳолларда эса - тегишли таълим муассасаларида ходимлар учун касбий тайёргарлик, бошқа касбга ўргатиш, малака ошириш ишларини олиб бориш. Касбий тайёргарлик, бошқа касбга ўргатиш, малака оширишнинг шакллари ҳамда бундай ўқувларни ташкил этиш шартлари ва тартиби тегишли қоидалар билан белгиланади.

16. Қасаба уюшмаси қўмитаси:

а) ижтимоий-меҳнат муносабатларига оид масалаларни, шунингдек, ишлаб чиқариш ва ижтимоий-иқтисодий муаммоларни ҳал этишда ходимлар номидан иш кўриш;

б) ички меҳнат тартиби қоидаларига ҳамда меҳнат интизомига риоя этилишига, меҳнат вазифалари ўз вақтида ва сифатли бажарилишида ходимларга кўмаклашиш;

в) меҳнатга ҳақ тўлаш шакллари ва тизимларини такомиллаштириш, Институтни бошқариш, шартнома мажбуриятларини такомиллаштириш, ходимларнинг меҳнат шартномасидаги вазифаларни тўлиқ ва сифатли бажаришларига кўмаклашувчи ижтимоий-иқтисодий ривожланишнинг жорий ва истикболли режа ва дастурларини қабул қилиш каби масалалар юзасидан жамоа музокараларини олиб бориш бўйича таклифларни Институт ректорига киритиб бориш;

г) мамлакатни модернизациялаш ва янгилаш, демократик ҳуқуқий давлат ва фуқаролик жамиятини куриш борасидаги давлат дастурлар бажарилишида иштирок этиш мажбуриятини ўз зиммасига олади.

17. Ходимлар:

а) ўз меҳнат вазифаларини ҳалол бажариш, Институт ректорининг фармойишлари ва буйруқларини ўз вақтида ва сифатли ижро этиш;

б) ички меҳнат тартиби қоидаларига, ўрнатилган меҳнат тартибига ва интизомига риоя қилиш;

в) ишлаб чиқариш самарадорлигини юксалтиришга, меҳнат унумдорлиги ўсишига, ресурслар иқтисод қилинишига кўмаклашиш, ўз ҳамкасбларининг илғор тажрибасидан фойдаланиш мажбуриятларини ўз зиммасига оладилар.

д) ҳар йили Ўзбекистон Республикаси Президентининг тегишли ҳужжатида ёки Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорига биноан “Наврўз” ва “Мустақиллик байрами” арафасида ўтказиладиган мақсадли умумхалқ хайрия

ҳашарларида иштирок этиш мажбуриятларини ўз зиммасига оладилар.

18. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2006 йил 11 январдаги 4-сонли Қарори билан тасдиқланган «Касаначилик тўғрисида»ги Низомга биноан мазкур **Шартноманинг** иш ҳафтасининг муддатига, тунги вақтдаги ва кечки сменадаги иш учун оширилган миқдорда тўланадиган ҳақга, иш вақтидан ташқари ишлар, дам олиш кунлари ва байрам кунларидаги ишлар учун оширилган миқдорда тўланадиган ҳақга оид меъёрий қоидалари касаначиларга нисбатан тадбиқ этилмайди.

19. Касаначилик меҳнатини самарали ташкил этишда касаначи билан тузилган меҳнат шартномасидаги ишларни бажариш учун зарур ускуналар етказиб бериш ва уларга техник хизмат кўрсатиш тизимини ташкил этиш, асбоблар, жиҳозлар, материаллар ва ярим фабрикатлар билан таъминлаш, касаначиларни мажбурий тарзда техника хавфсизлигига ўқитиш ва ҳоказоларни назарда тутувчи барча шарт-шароитларни яратилиши лозим.

III. МЕҲНАТ ШАРТНОМАСИ. БАНДЛИК КАФОЛАТЛАРИ

20. Ходим ва иш берувчи ўртасидаги меҳнатга оид муносабатлар меҳнат тўғрисидаги қонунлар ва қонуности меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар шу жумладан, тармоқ келишуви ва мазкур шартнома қоидаларига ҳамда ёзма равишда тузилган меҳнат шартномасига асосан тартибга солинади.

21. Профессор-ўқитувчиларни ишга қабул қилиш Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2006 йил 10 февралдаги 20-сонли қарори билан тасдиқланган “Олий таълим муассасаларига педагог ходимларни танлов асосида ишга қабул қилиш тартиби тўғрисида”ги Низом талаблари асосида амалга оширилади.

Пенсионер профессор-ўқитувчилар Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодексига белгиланган тартиб асосида ишга қабул қилинади. Мутахассислиги, малакаси ва меҳнат шартномасига мувофиқ ходимлар тўла-тўқис иш билан таъминланадилар.

22. **Касаба уюшмаси қўмитаси** аҳолини иш билан таъминлашнинг ҳолати ва аҳолини иш билан таъминлаш тўғрисидаги қонун ҳужжатларига **Муассасада** риоя этилиши юзасидан жамоатчилик назоратини амалга оширади. (*Ўзбекистон Республикаси «Касаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолиятининг кафолатлари тўғрисида»ги Қонунининг 8-моддаси*).

23. Ходимларнинг меҳнат шартномасини касаба уюшмаси қўмитасининг олдиндан розилигини олмай туриб иш берувчининг ташаббуси билан бекор қилишга йўл қўйилмайди. Меҳнат шартномаси:

- муассаса тугатилиши муносабати билан;
- муассаса раҳбари билан тузилган шартномани Меҳнат Кодексининг 100-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган асослардан бирига кўра;
- Меҳнат Кодексининг 100-моддаси иккинчи қисмининг 5-6-бандига кўра иш берувчининг ташаббуси билан бекор қилинган тақдирда касаба уюшмаси қўмитасининг розилигини олиш талаб этилмайди.

Меҳнат шартномасини бекор қилиш ҳуқуқига эга бўлган мансабдор шахсининг ушбу масаладаги ёзма тақдимномаси **Касаба уюшмаси қўмитасида** Ўзбекистон Касаба уюшмалари Федерацияси Кенгаши Раёсатининг 2016 йил 19 апрелдаги 2-11 сон қарори билан тасдиқланган “Касаба уюшмаси органида иш берувчининг тақдимномасини кўриб чиқиш тартиби” асосида кўриб чиқилади.

24. Меҳнат шартномасини иш берувчининг ташаббуси билан бекор қилиш ҳақида касаба уюшмаси қўмитасига киритилган тақдимнома муҳокамасида масаласи кўрилаётган ходимнинг шахсан иштирок этиши таъминланиши шарт (ходим иштирок этишдан бош торган ёки узрсиз сабабларга кўра иштирок этмаган ҳоллар бундан

мустасно).

25. Ходимнинг вақтинча бошқа ишга ўтказиш ҳақидаги илтимоси, агар бу илтимос узрли сабаблар туфайли келиб чиққан ва бундай иш Институтда мавжуд бўлса, иш берувчи томонидан қаноатлантирилиши керак.

26. Ходимнинг ташаббуси билан бошқа ишга ўтказиш муддати ходим ва иш берувчи ўртасидаги келишувга биноан белгиланади. Бунда меҳнат ҳақи амалда бажарилаётган ишга қараб (ёки аввалги ўртача иш ҳақидан кам бўлмаган миқдорда) тўланади.

27. Ходимнинг ташаббуси билан вақтинча бошқа ишга ўтказиш учун узрли сабаблар деб қуйидагилар ҳисобланади:

- бетоб оила аъзосини парваришlash зарурияти;
- молиявий қийинчиликлар;
- аввалги иш жойида ходимнинг ҳаёти ёки соғлигига таҳдид солувчи омиллар вужудга келиши.

28. Ишлаб чиқариш зарурияти ёки бекор туриб қолиш муносабати билан ректор ташаббусига кўра ходимни унинг розилигисиз вақтинча бошқа ишга ўтказишга йўл қўйилади.

29. Иш берувчининг ташаббуси билан ходимни вақтинча бошқа ишга ўтказиш учун ишлаб чиқариш зарурияти деб қуйидаги ҳолатларда бажарилиши лозим бўлган тезкор ва кечиктириб бўлмайдиган ишлар ҳисобланиши мумкин:

- бошқа ходимнинг ишда вақтинчалик ҳозир бўлмаган даврида (ўқув сессиясига, меҳнат таътилига ва ҳақ тўланмайдиган таътилга кетиши, вақтинчалик меҳнатга лаёқатсизлиги сабабли);

- табиий ва техноген тусдаги авариялар, бахтсиз ходиса, табиий офат ва бошқа фавқулодда ҳодисаларнинг олдини олиш зарурияти юзага келганда.

30. Ишлаб чиқариш, ташкилий-техник тусдаги ёки бошқа объектив сабабларга кўра иш вақтинча тўхтатилиши бекор туриб қолиш деб ҳисобланади. Барча ҳолларда иш берувчи ташаббуси билан ходимни вақтинча бошқа ишга ўтказиш муддатининг чегараси қонун ва қонуности ҳужжатлар асосида белгиланади.

31. Вақтинча бошқа ишга ўтказиш муддати ишлаб чиқариш заруриятини келтириб чиқарган омилларни бартараф этиш вақти ёки бекор туриб қолишининг бутун даври билан белгиланади.

32. Барча ҳолларда иш берувчининг ташаббуси билан ходимни вақтинча бошқа ишга ўтказиш муддатининг чегараси йил давомида 60 кундан ошмаслиги лозим (Халқаро Меҳнат Ташкилотининг Ўзбекистон Республикаси томонидан ратификация қилинган 29-Конвенцияси).

33. Ходим иш берувчининг ташаббуси билан вақтинча бошқа ишга ўтказилган даврда унга бажараётган ишига қараб, лекин аввалги ўртача иш ҳақидан кам бўлмаган миқдорда иш ҳақи тўланади. Иш берувчи ходимни унинг саломатлигига тўғри келмайдиган бошқа ишга ҳеч бир вазиятда ўтказишга ҳақли эмас.

34. Иш берувчи ходимларни оммавий равишда ишдан озод этиш эҳтимоли тўғрисида камида 2 ой олдин касаба уюшмаси кўмитасига ахборот тақдим этиш ва ишдан озод этиш оқибатларини енгиллаштиришга қаратилган маслаҳатли ишларни амалга ошириш, шунингдек, камида 2 ой олдин ҳар бир ходимнинг касби, мутахассислиги, малакаси ва меҳнат ҳақи миқдорини кўрсатган ҳолда, ишдан озод қилиш тўғрисидаги маълумотларни маҳаллий меҳнат органига ҳам маълум қилиш мажбуриятини ўз зиммасига олади.

35. Иш берувчи қисқартирилаётган ходимларни қайта тайёрлаш ва қайта ўқитиш ишларини ташкил этади.

36. Ходимлар сони қисқартирилаётганда қисқартириш оқибатларини юмшатишга

қаратилган чоралар қуйидагилардан иборат бўлади:

а) ўриндошликни, вақтинча ишлайдиган ходимлар сонини чеклаш, бир неча касбда ишлашни таъқиқлаш, фуқаролик-ҳуқуқий шартномалар бўйича бажариладиган ишларни жамоанинг ўзига бериш;

б) ходимларнинг хоҳишига кўра уларга иш ҳақи сақланмаган ҳолда қисқа муддатли таътиллار бериш;

в) қисқартириш тўғрисидаги огоҳлантириш амал қилаётган даврда ходимнинг ўз хоҳиши билан меҳнат шартномасини бекор қилинишини томонлар келишувига биноан огоҳлантириш муддатига мувофиқ келадиган пуллик компенсация тўлаш билан амалга ошириш;

г) ногиронларга, ўн саккиз ёшга тўлмаган шахсларга, ўн тўрт ёшга тўлмаган боласи бўлган аёлларга меҳнат шартномасини иш берувчининг ташаббуси билан бекор қилиниши тўғрисида огоҳлантириш олган ҳолда, огоҳлантириш муддати давомида бошқа иш излаш учун ўртача иш ҳақини сақлаб қолган ҳолда ҳафтада бир кун бериш мажбуриятини олади (МКнинг 100-моддаси иккинчи қисм 3,4-бандларида кўрсатилган асослар бундан мустасно);

д) ишга жойлаштиришга оид аниқ таклифлар ва ишдан озод қилиш оқибатларини юмшатишга қаратилган бошқа чоралар.

37. Технологиядаги, ишлаб чиқариш ва меҳнатни ташкил этишдаги ўзгаришлар, ходимлар сони (штати) ёки иш хусусиятининг ўзгаришига олиб келган ишлар ҳажмининг қисқариши муносабати билан меҳнат шартномаси бекор қилинганда ишда қолдириш учун имтиёзли ҳуқуқ Ўзбекистон Республикаси Меҳнат Кодексининг 103-моддаси биринчи ва иккинчи қисмларида кўрсатилган ходимлар тоифаларига берилади.

38. Агар ходимлар Ўзбекистон Республикаси Меҳнат Кодексининг 103-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларига мувофиқ ишда қолдиришда афзаллик ҳуқуқига эга бўлмасалар, у ҳолда ходимларни ишда қолдиришда афзаллик бериладиган қуйидаги ҳолатлар инobatга олинади:

а) ногиронлик;

б) ишлаётган ёлғиз онанинг қарамоғида 14 ёшга тўлмаган болалар мавжудлиги;

в) пенсия ёшига яқинлашиб қолганлик (аёллар 53 ёш, эркаклар 58 ёш).

IV. ИШ ВАҚТИ ВА ДАМ ОЛИШ ВАҚТИ

39. Институтда иш ҳафтасининг қуйидаги муддатлари қабул қилинади:

а) профессор-ўқитувчилар таркибидаги ходимлар учун 36 соат;

б) нормал меҳнат шароитларидаги ишларда банд бўлган ходимлар учун - 40 соат;

в) I ва II гуруҳ ногиронлиги бўлган ходимлар учун - 36 соат;

г) 16 ёшдан 18 ёшгача бўлган ходимлар учун - 36 соат.

40. Ўзбекистон Республикаси Меҳнат Кодексининг 229-моддасида назарда тутилган ҳолларда, шунингдек, қуйидаги асослардан бири мавжуд бўлганда ходимнинг илтимосига кўра унга тўлиқсиз иш вақти белгилаб қўйилиши шарт:

а) оила аъзоларидан бирининг бетоблиги;

б) ишни таълим билан қўшиб олиб борилиши;

в) профилактик даволаниш зарурияти.

41. Тўлиқсиз иш вақти шароитида ишлаш муддати ходим билан Институт ректори ўртасидаги келишувга биноан белгилаб қўйилади. Тўлиқсиз иш вақти режимидаги меҳнат учун ҳақ ишланган вақтга ёки ишлаб чиқарилган маҳсулотга мутаносиб равишда, лекин Ягона тариф сеткасининг 1-разряди ставкасидан кам бўлмаган миқдорда тўланади.

42. Қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳолларга қўшимча равишда Институт ректори ташаббуси билан меҳнат шартномаси бекор қилиниши ҳақида огоҳлантирилган ходимларга ректор томонидан (иш ҳақи тўлиқ миқдорда сақлаб қолинган ҳолда) қисқартирилган иш куни ёки иш ҳафтаси ўрнатилади (ходимнинг айбли хатти-ҳаракатлари учун шартнома бекор қилинган ҳоллар бундан мустасно).

43. Айрим ходимлар учун жамлаб ҳисобланадиган иш вақти режими жорий этилади. Ушбу режимда банд бўлган ходимларга ҳар ойда тўланадиган иш ҳақи миқдори тенглаштирилиши кафолатланади (ҳисобга олинадиган давр якунлари бўйича тўғрилаб қўйиш шарти билан). Бунда ҳисобга олинадиган давр мобайнида иш соатларининг нормал миқдоридан кўп ишлаганлик учун иш вақтидан ташқари ишлар учун қонунлар ва қонуности ҳужжатларда белгиланган миқдорда ҳақ тўланади ёки ходимнинг хоҳишига кўра дам олиш куни берилади.

44. Ишдан ташқари вақтларда ишга жалб этиш фақат ходимнинг розилиги билан амалга оширилади.

45. Табiiй ва техноген тусдаги авариялар, бахтсиз ходиса, табiiй офат, ва бошқа фавқулотда ходисаларнинг олдини олиш ҳамда қисқа муддатда катта ҳажмдаги ишни бажариш зарурияти юзага келганда ходимларни кечки вақтларда, дам олиш ва байрам кунлари ишга жалб этиш мумкин.

46. Дам олиш ёки байрам куни ишлаганлик учун Ўзбекистон Республикаси Меҳнат Кодексининг 157-моддасига асосан камида бир ҳисса миқдорда меҳнат ҳақи тўлаш сақланган ҳолда отгул бериш йўли билан қопланиши мумкин.

47. Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ҳамда **Ўзбекистон таълим, фан ва маданият ходимлари касаба уюшмаси Республика кенгаши ўртасида 2018-2020 йиллар учун тузилган тармоқ келишувига** мувофиқ Институт ходимларига асосий ва қўшимча таътил берилади **(2-илова), (3-илова-таътиллار жадвали)**.

“Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 12 ноябрдаги ПФ–5574-сонли «2019 йилда расмий саналарни нишонлаш даврида қўшимча ишланмайдиган кунларни белгилаш ва дам олиш кунларини кўчириш тўғрисида»ги Фармониغا биноан 2019 йилнинг 2 январь, 22 март, 2 сентябрь кунлари қўшимча дам олиш кунлари деб ҳисобланади.

Қўшимча дам олиш кунлари ҳар йилги меҳнат таътилининг давомийлигини уч иш кунига қисқартириш ҳисобига қопланади, ҳар йилги меҳнат таътили даврида сақланадиган ўртача ойлик иш ҳақи миқдорини ҳисоблашда меҳнат таътилининг амалдаги давомийлиги ҳисобга олинади, унга 2019 йил 2 январь, 22 март ва 2 сентябрдаги қўшимча дам олиш кунлари қўшилади.

Ҳар йиллик меҳнат таътилининг давомийлиги қисқартиришни ҳисобга олган ҳолда ҳам йиллик таътил давомийлиги 15 иш кунидан кам бўлмаслиги таъминланади”.

48. Қуйидаги ҳолларда қўшимча йиллик меҳнат таътиллари берилади:

а) Меҳнат шароити ноқулай бўлган ишларда (Ўзбекистон Республикаси Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлиги ҳамда Соғлиқни сақлаш вазирлиги томонидан тасдиқланган Меҳнат шароитларини баҳолаш услубиёти асосида) _____ кундан _____ кунгача;

б) Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1997 йил 11 мартдаги 133-сонли қарорига биноан меҳнат шароити ўзига хос бўлган ишлар учун, шунингдек ўта зарарли ва ўта оғир меҳнат шароити учун 12 кундан _____ кунгача **(4-Илова);**

49. Тарафлар ходимнинг меҳнат шартномаси бекор бўлган тақдирда фойдаланилмаган таътил учун товон пули (компенсация) бериш ҳақидаги илтимосини иш берувчи томонидан қуйидаги ҳолларда қондирилиши ҳақида келишдилар:

- иш берувчининг ташаббуси билан (меҳнат шартномаси ходимнинг айбли ҳаракатлари учун бекор қилинишидан ташқари);
- ходимнинг илгари бажарган ишига тикланиши муносабати билан (МК нинг 106-моддаси, 2-банди);
- меҳнатнинг янги шароитида ишни давом эттиришдан бош тортиши муносабати билан (МКнинг 89-моддаси тўртинчи қисми).

Меҳнат шартномаси бекор қилинганда ходимга фойдаланилмаган таътиллار учун компенсация тўланади.

50. Иш берувчи қуйидаги ҳолларда ходимнинг иш ҳақи сақланмаган ҳолда барча йиллик таътиллار бериш ҳақидаги илтимосини қаноатлантиришни ўз зиммасига олади:

- а) яқин қариндоши вафот этганда - 3 кун;
- б) ходим ёки унинг фарзандининг тўй маросимини ўтказишга - 3 кун;
- в) ҳомиладор аёлларга йиллик меҳнат таътили бериш имконияти мавжуд бўлмаган тақдирда ҳомиладорлик ва туғиш таътилига чиққунига қадар 1 (бир) ойгача;
- г) янги уйга кўчганда.

Яқин қариндошлар деб: ходимнинг ота-онаси, ака-укаси, опа-синглиси, фарзанди, турмуш ўртоғи ва турмуш ўртоғининг ота-онаси, ака-укаси, опа-синглиси ҳисобланадилар.

51. Иш ҳақи сақланмаган таътил муддати ходим билан иш берувчи ўртасидаги келишувга биноан жами уч ойдан ортиқ бўлмаслиги керак ва йиллик таътил олиш ҳуқуқини берувчи иш стажига қўшилмайди.

52. Ўзбекистон Республикаси Меҳнат Кодексининг 144-моддасида кўрсатиб ўтилган ходимлар тоифаларидан ташқари қуйидаги ходимларга меҳнат таътили уларнинг хоҳишига кўра ёзги ёки улар учун қулай бўлган бошқа вақтда берилади:

- а) Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1997 йил 20 мартдаги 153-сонли қарорига асосан ижтимоий аҳамиятга молик касаллик бўйича ҳисобда турган ходимларга;
- б) бетоб оила аъзосини парваришлаётган ходимларга;
- в) Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2007 йил 18 майдаги ПФ-3878-сонли Фармонида биноан тижорат банкларидан ипотека кредитини олган ёш оила вакилларига;
- г) ишлаётган нафақахўрларга.

53. Меҳнат шартномаси бекор қилинганда (шу жумладан унинг муддати тугаши муносабати билан ҳам) ходимнинг хоҳишига кўра, йиллик асосий ва қўшимча таътиллари бериб, ундан кейин меҳнат муносабатларини бекор қилиш мумкин. Бу ҳолда таътил тугаган кун меҳнат шартномаси бекор қилинган кун деб ҳисобланади.

54. Навбатдаги меҳнат таътилига кетаётган ходимга Иш берувчи томонидан унга соғлигини оғирлиги тўғрисида асословчи ҳужжат мавжуд бўлганда соғлигини тиклаш учун қўшимча моддий ёрдам берилади. Таътил учун ҳақ тўлаш таътил бошланмасдан олдинги охириги иш кунидан кечиктирмай амалга оширилади.

55. Ходимнинг аризасига биноан унга иш ҳақи сақланмаган ҳолда таътил берилиши мумкин, унинг муддати ходим билан **Иш берувчи** ўртасидаги келишувга биноан белгиланади, лекин у ўн икки ойлик давр мобайнида жами уч ойдан ортиқ бўлмаслиги керак.

V. МЕХНАТГА ҲАҚ ТЎЛАШ.

КАФОЛАТЛИ ТЎЛОВЛАР ВА КОМПЕНСАЦИЯ ТЎЛОВЛАРИ.

56. Институтда меҳнатга ҳақ тўлашнинг вақтбай (заруриятга қараб соатбай шакли ҳам қўлланилади) шакли қўлланилиб, бунда оддий вақтбай меҳнатга ҳақ тўлаш тизимидан фойдаланилади.

57. Меҳнат ҳақи Ўзбекистон Республикаси Қонунлари ва қонуности ҳужжатларида белгиланган тартибда тўланади.

58. Иш ҳақини тўлаш муддатлари:

- биринчи ярим ой учун - жорий ойнинг 20 санасида;

- иккинчи ярим ой учун - кейинги ойнинг 5 санасида;

Ҳақ тўланадиган кун дам олиш куни ёки байрам кунига тўғри келиб қолса, меҳнат ҳақи шу кун арафасида тўланади.

59. Ходимнинг розилиги билан иш ҳақининг бир қисми унинг пластик карточкасига ўтказиб берилади.

60. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2002 йил 19 мартдаги 88-сонли «Иш ҳақи ўз вақтида тўланишига доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги қарорининг бажарилишини таъминлаш мақсадида муассасада иш ҳақининг ўз вақтида ва тўлиқ берилиши таъминланади. Қарздорлик мавжуд бўлган ҳолларда мутасадди идораларга ёзма мурожаатлар билан чиқилади.

61. Иш берувчи меҳнатга ҳақ тўлашга ва меҳнатни меъёрлаштиришга оид локал ҳужжатларни, шунингдек, уларни жорий этиш тартибини касаба уюшмаси қўмитаси билан келишиб олади.

62. Ходимларни мукофотлаш “Институт профессор-ўқитувчилари ва бошқа тоифадаги ходимларни бюджет ва бюджетдан ташқари маблағлар ҳисобидан мукофотлаш, устама ҳақ белгилаш ва моддий рағбатлантириш тартиби тўғрисида НИЗОМ”га асосан амалга оширилади .

62.1. Ҳар ойда ҳар бир ходимга берилган ва ушлаб қолинган иш ҳақи ҳақидаги ҳисоб-китоб варақасининг ходим мурожат этганда беришини таъминлаш.

62.2. Ўқув, ўқув-методик, илмий, тарбиявий, тижорат ва тадбиркорлик ишларида ютуқларга эришган ходимларга уларнинг ойлик маошларига имкон даражасида қўшимча устама ҳақ тўлаш. Ишда ютуқларга эришган ходимларни рағбатлантиришга тавсия этиш ва уларга қўшимча ҳақ тўлашнинг аниқ миқдорини факультет, кафедра, бўлим жамоаларининг тавсияси ёки Илмий кенгашнинг қарорига асосан касаба уюшма қўмитаси билан келишган ҳолда белгилаш.

62.3. Таянч докторантурани тугатиб (PhD) диссертациясини ҳимоя қилган, монография, ўқув қўлланма, дарсликларни нашрдан чиқарган ходимларни мукофотлаш (Вазирлик буйруғи ва грифи билан чоп этилганда муаллифлар жамоасига ёки якка муаллифга 5-10 минимал иш ҳақи миқдорида, институт илмий кенгаши рухсати билан чоп этилганда 1-5 минимал иш ҳақи миқдорида).

62.4. Институтда 10 йилдан ортиқ ишлаб ютуқларга эришган ходимларни юбилей саналарида 1-5 минимал иш ҳақи миқдорида мукофотлаш. (Фан ва таълим соҳасида алоҳида хизматлари эътироф этилган, лекин ҳали институтда бунча муддат ишламаган профессор-ўқитувчиларга ҳам истисно тарзида маъмурият ва касаба уюшмаси қўмитасининг тавсияси билан бундай имтиёзлар белгилаш).

62.5. Ёшга доир нафақага чиқиш, ўғил уйлантириш ва қиз узатиш муносабати билан ходимларга 1-5 минимал иш ҳақи миқдорида моддий ёрдам кўрсатиш.

62.6. Давлат ва жамият олдида алоҳида хизматлари, институтда кўп йиллар давомида ўқув, ўқув-методик, илмий тарбиявий, тадбиркорлик ва жамоат ишларида ютуқларга эришиб келаётган ходимларни давлат мукофотларига тақдим этиш.

62.7. Корхонада меҳнатга ҳақ тўлашнинг вақтбай ва ишбай шакллари қўлланилиб, бунда вақтбай - мукофотли (ёки оддий вақтбай) ҳамда бевосита ишбай (ёки ишбай - мукофотли, ишбай-прогрессив, билвосита ишбай, аккорд) меҳнатга ҳақ тўлаш тизимларидан фойдаланилади.

62.8. Меҳнат ҳақи Ягона тариф сеткаси (ёки Иш берувчи томонидан Касаба уюшмаси кўмитаси билан келишиб тасдиқланадиган разрядли тариф сеткаси) бўйича тўланади.

62.9. Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати томонидан меҳнатга ҳақ тўлашнинг Ягона тариф сеткасини янада такомиллаштириш тўғрисида Қарор қабул қилинса Корхонанинг тариф сеткаси ҳам қайта кўриб чиқиши лозим.

62.10. Корхонада энг паст лавозимдаги ходимларнинг тариф сеткасининг 1-разряди (тариф коэффициенти - камида 2,476) бўйича тарификация қилиниши таъминланади.

63. Институтда оширилган миқдордаги меҳнат ҳақи, устамалар, қўшимча тўловлар ва компенсацияларнинг қуйидаги турлари ва миқдорлари ўрнатилади:

- тунги вақтдаги иш учун бир ярим барабар ҳақ тўланади;

- иш вақтидан ташқари ишлар, дам олиш ва байрам кунларидаги иш учун - икки барабар миқдорда ҳақ тўланади;

- ходимларга бир неча касб ва лавозим асосида ишлаганлик, хизмат кўрсатиш зонасини кенгайтирганлик, ишлар ҳажмини кўпайтирганлик учун қўшимча ҳақ тўлаш миқдори меҳнат шартномаси томонларининг келишуви бўйича белгиланади, лекин лавозим маоши (тариф ставкаси)нинг 50 % дан кам бўлмаслиги керак. (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2012 йил 18 октябрдаги 297-сон ва 2016 йил 26 октябрдаги 362-сонли қарори билан тасдиқланган “Ўриндошлик асосида ҳамда бир неча касбда ва лавозимда ишлаш тартиби тўғрисидаги низом” қоидалари бажарилади);

- Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги хизмат сафарлари учун тўланадиган тўловлар Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ва Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлиги томонидан 2003 йил 24 июлда №83 ва №7/12-сон билан тасдиқланган ва Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида 2003 йил 29 августда 1268-рақам билан рўйхатга олинган “Ўзбекистон Республикаси бўйлаб хизмат сафарлари тўғрисидаги йўриқнома”га ҳамда Ўзбекистон Республикаси Меҳнат Кодексининг 171-моддасига асосан қуйидагиларни ўз ичига олади:

а) йўлқира харажатлари - норматив асосида;

б) доимий турар жойидан бошқа жойда яшаш, шу жумладан уй-жой ижараси билан боғлиқ харажатлар;

в) суткалик харажатлар;

г) Ўзбекистон Республикаси Меҳнат Кодексининг 148-моддасига биноан ходим томонидан иш берувчининг рухсати ёки розилиги билан қилинган бошқа харажатлар (ходимга тегишли мол-мулкдан фойдаланганлик учун, транспорт воситаларининг амортизацияси ва бошқалар) иш берувчи ҳисобидан ходим билан иш берувчи ўртасидаги келишувга биноан белгилаб қўйилади.

- Ўзбекистон Республикасидан ташқаридаги хизмат сафарлари учун тўланадиган компенсациялар (Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида 2015 йил 19 ноябрда 2730-сон билан рўйхатга олинган Ўзбекистон Республикаси Молия вазирининг 2015 йил 19 октябрдаги 92-сон буйруғи билан тасдиқланган) “Вазирликлар, идоралар, муассасалар ва ташкилотлар ходимлари Ўзбекистон Республикаси ташқарисига хизмат сафарига юборилганда хизмат сафари харажатлари учун маблағлар бериш тартиби

тўғрисидаги Низом”га биноан амалга оширилади;

- Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 1996 йил 25 декабрда 296-қайд рақами билан рўйхатга олинган “Профессор-ўқитувчилар таркиби ва ходимларнинг бошқа тоифаларини бюджетдан ташқари маблағлар ҳисобидан моддий рағбатлантириш ҳамда Ўзбекистон Республикаси олий ўқув юртлари ходимларини моддий рағбатлантиришнинг асосий мезонлари тўғрисида”ги Низом, Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 1995 йил 20 сентябрда 177-І-қайд рақами билан рўйхатга олинган “Бюджет муассасалари ва ташкилотлари ходимларини моддий рағбатлантиришнинг махсус жамғармаси тўғрисида”ги Низомга асосан устамалар.

- иш жараёнида зарарсизлантириш воситаларидан фойдаланганлиги учун хожатхона фаррошларининг лавозим маошларига 10 фоиз миқдорда компенсация.

64. Ходимларни тайёрлаш ва қайта тайёрлашга, улар малакасини оширишга (асосий ишидан озод этилиб ёки этилмасдан) жалб қилинган юқори малакали ходимлар, раҳбарлар, мутахассислар меҳнатига қўшимча ҳақ тўланади.

65. Институт ректорининг кўрсатмасига биноан иш берувчи ва меҳнат жамоаси манфаатларига доир вазифаларни бажариш (малака ошириш, хизмат сафарида бўлиш, навбатчилик, дарслар ўтказиш ва бошқа турли тадбирларда қатнашиш) мақсадида ходим ўз асосий ишидан озод этилади. Агар юқорида кўрсатилган тадбирлар иш вақтида ўтказилса, бу ҳолда ходимнинг ўртача иш ҳақи сақланиб қолади-мазкур тадбирлар ишдан ташқари вақтда ўтказилса, ходимга сарф қилинган вақтига мутаносиб қўшимча дам олиш вақти берилади.

66. Меҳнатни ташкил этишнинг прогрессив шакллари қўллаш, иш сифатини кўтариш, касб маҳоратини юксалтириш ишларида жамоанинг ва алоҳида ходимларнинг моддий манфаатдорлигини кучайтириш мақсадида Институт ректори касаба уюшмаси кўмитаси билан келишган ҳолда бошқа турдаги устамаларни ўрнатиши мумкин (масалан: юқори касб маҳорати учун, кўп йиллик узлуксиз хизматлари учун, меҳнатдаги юқори ютуқлари учун, бажараётган ишининг мураккаблиги учун ёки алоҳида муҳим ишлар учун уларни бажариш вақтига). Устамалар ҳажми ҳар бир ходимнинг бажараётган иш сифатини ошириш учун қўшаётган ҳиссасига қараб, профессор-ўқитувчи ва ишчи-ходимларга устама ҳақ белгилаш, қайта кўриб чиқиш, бекор қилиш бўйича тузилган комиссия таклифи асосида иш берувчи томонидан белгиланади. Комиссия таркиби Институт Илмий Кенгаши қарори билан тасдиқланади. Мазкур ходимлар ҳақидаги маълумотлар ошқоралиги таъминланади. Меҳнат самарадорлигига салбий таъсир кўрсатадиган ходимларга белгиланган барча устамалар бекор қилинади ёки камайтирилади.

67. Илмий даража ва илмий унвонга эга профессор-ўқитувчи ва ходимларнинг лавозим маошларига фаолият самарадорлигига қараб иш берувчи томонидан устамалар белгиланади.

68. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2012 йил 10 декабрдаги ПҚ-1875 сонли “Чет тилларини ўрганиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Қарори билан белгилаб қўйилган вазифаларни амалга оширишга кўмаклашиш мақсадида ходимлар фарзандларининг чет тилларига ўқитиш учун иш берувчи ҳисобидан моддий кўмак бериш мумкин.

VI. МЕҲНАТ ИНТИЗОМИ

69. Тарафлар ходимлар томонидан меҳнат вазифаларининг бажарилиши меҳнат шартномалари, таркибий бўлинмалар тўғрисидаги Низомлар, лавозим йўриқномалари, Институт Устави ҳамда Ички меҳнат тартиби қоидаларига биноан таъминланишини назорат қилади.

70. Ички интизомни белгилловчи ҳужжатлар ходимларга таништирилиши Иш берувчининг мажбурияти ҳисобланади. Интизом қоидалари билан таништирилмаган ходимга мазкур қоидаларнинг бузилиши важи билан интизомий жазо чоралари қўлланилиши мумкин эмас.

Меҳнат интизомини бузганлик учун интизомий жазоларни қўллаш учун белгиланган муддатлар (Меҳнат Кодексининг 182-моддаси) ўтиб кетгандан кейин йўл қўйилмайди.

Интизомий жазо амал қилиб турган муддат мобайнида (Меҳнат Кодексининг 183-моддаси) ходимга нисбатан рағбатлантириш чоралари қўлланилмайди.

Интизомий жазо қўлланилишидан аввал ходимдан ёзма равишда тушунтириш хати талаб қилиниши лозим. Ходимни тушунтириш хати беришдан бош тортиши жазо қўллашга тўсиқ бўла олмайди.

71. Иш берувчи ходимларни:

- фаолият самарадорлиги, эришган муваффақиятлари учун тармоқ ва давлат мукофотларига тақдим этиш;
- юбилей саналарида табриклаш;
- пул мукофотлари ёки қимматбаҳо совғалар билан тақдирлаш;
- ташаккур эълон қилиш орқали рағбатлантиришни ўз зиммасига олади.

VII. МЕҲНАТ ШАРТНОМАСИ ТАРАФЛАРИНИНГ МОДДИЙ ЖАВОБГАРЛИГИ

72. Иш берувчи қуйидаги ҳолларда бир йўла бериладиган нафақа тўлайди:

а) ходимнинг меҳнат вазифаларини бажариш билан боғлиқ ҳолда вафот этиши муносабати билан унинг олти йиллик ўртача иш ҳақидан кам бўлмаган миқдорда (Ўзбекистон Республикаси Меҳнат Кодексининг 194-моддасига асосан);

б) ходимнинг меҳнат вазифаларини бажариш билан боғлиқ ҳолда соғлигига шикаст етказилганлиги муносабати билан унинг бир йиллик иш ҳақи миқдорда, қарамоғида беш ва ундан кўп шахс бўлган ходимларга - йиллик иш ҳақининг 1,5 баравари миқдорда.

73. Иш берувчига зарар етказилганда аниқ ҳолатларни ҳисобга олиб, айбдор ходимдан зарарни ундиришдан қисман ёки тўлиқ воз кечишга ҳақли. Бундай ҳолда етказилган зарар Институт фойдаси ҳисобидан қопланади.

74. Бевосита пул ёки товар-моддий бойликлари билан муомала қилаётган ходимлар махсус ёзма шартнома асосида уларга ишониб топширилган моддий бойликларнинг сақланиши учун тўлиқ моддий жавобгар бўладилар. Тўлиқ моддий жавобгарлик ҳақида шартнома тузилиши лозим бўлган ходимларнинг рўйхати **5-илова**да келтирилган. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида 2012 йил 14 февралда 2326-сон билан рўйхатга олинган “Давлат бошқаруви органлари ва маҳаллий давлат ҳокимияти органларида қонун ҳужжатларининг туркумлаштирилган ҳисобини юритиш қоидалари”га биноан бундай органларнинг **юримдик хизмат ходими (юрисконсульти)** билан, Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида 2015 йил 22 июнда 2687-рақам билан рўйхатга олинган “Юримдик шахслар томонидан касса операцияларини амалга ошириш қоидалари”га биноан **кассир (ғазначи)** билан тўлиқ моддий жавобгарлик тўғрисида шартнома тузилиши шарт.

VIII. МЕҲНАТНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ

Иш берувчининг мажбуриятлари:

75. Меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича (шартнома муддатида, ҳар йили) 20   йилга   2,5   (млн.) сўм маблағни ажратади:

- махсус кийим-бош, махсус пойабзал ҳамда бошқа шахсий ҳимоя воситалари учун _____ минг (млн.) сўм;

- гигиена воситалари (тармоқ норматив ҳужжатларига ёки жамоа шартномасига мувофиқ) учун __0,5__ (млн.) сўм.

Барча режалаштирилган ва ажратишга келишилган маблағлар миқдори жамоа шартномасининг амал қилиш муддати давомида энг кам иш ҳақи миқдорининг ошириб борилишига мутаносиб равишда ошириб борилади.

76. Меҳнат муҳофазаси бўйича битим тузади (меҳнат шароитлари ва меҳнатни муҳофаза қилиш ишларини яхшилаш, санитария-соғломлаштириш чора-тадбирлари режаси ва сарф-харажатлар сметасига киритади) ва касаба уюшмаси билан келишган ҳолда жамоа шартномасига илова қилинади **(1-илова)**.

77. Меҳнатни муҳофаза қилиш учун зарур бўлган маблағларни қонун ҳужжатларида, жамоа шартномасида, шунингдек жамоа келишувларида ёки бошқа ички норматив ҳужжатларда белгиланадиган миқдорда ходимларни чиқимдор қилмаган ҳолда ажратади.

78. Ҳар бир иш жойига мослаб меҳнат шароити бўйича меъёрий талабларни ишлаб чиқиш мажбуриятини зиммасига олади. Бу меъёрий талаблар ишлаб чиқариш муҳити, хавфсиз меҳнат шароитларини яратиш, биринчи навбатда меҳнат ҳамда дам олиш тартиби, ходимларга ижтимоий-маиший хизмат кўрсатишга оид меъёрий талабларни ўз ичига олиши керак.

79. Ходимларнинг меҳнат шароити шунингдек, меҳнат жараёни ўзгариши, меҳнат шароитига бўлган талабларнинг ортиши (ўзгариши) муносабати билан, ходимлар соғлиғини муҳофаза қилиш ва уларнинг доимий меҳнат қобилиятларини сақлаб қолиш мақсадида, белгиланган меҳнат шароитларига мунтазам равишда зарур ўзгартиришлар киритиб боради.

80. Ҳар бир ходимни иш жойидаги меҳнат шароитларига қўйиладиган меъёрий талаблар шунингдек, бу шароитларнинг ҳақиқий аҳволи, меҳнат ва дам олиш тартиблари, имтиёзлар ва компенсация тўловлари, шахсий ва жамоавий ҳимоя воситаларига бўлган талабларга қандай амал қилинаётганлиги тўғрисида хабардор қилиб борилади.

81. Шунингдек, меҳнатни муҳофаза қилиш хизматининг вазифаларини меҳнатни муҳофаза қилиш соҳасидаги хизматлар бозорининг профессионал иштирокчилари томонидан шартнома асосида амалга оширилишини ташкил этиши мумкин.

82. Ўтган йилдаги иш жараёнида шикастланиш ва касб касалликлари ҳолати йилнинг биринчи февралигача таҳлил қилиб чиқилади, меҳнат шароитларини яхшилаш ҳамда санитария-соғломлаштириш тадбирларининг бажарилишига яқун ясайди.

83. Меҳнат муҳофазаси хоналари учун оргтехника воситалари, меҳнат муҳофазаси бурчаклари, ўқитиш учун зарур бўлган техник воситалар, ўқув- кўргазмалар куруллар, тарғибот-ташвиқот воситалари, плакатлар ва бошқа анжомларни сотиб олади ҳамда уларнинг доимий сақланишини таъминлайди.

84. Муассасани куз - қиш мавсумида ишлашга тайёрлаш билан боғлиқ барча тадбирларни 25 август (1 октябрь)гача бажарилишини таъминлайди ҳамда санитария-маиший биноларининг узлуксиз ишлашини ва уларнинг тегишли ҳолатда сақланишини таъминлайди (таъмирланиши, реконструкция қилиниши ёки янги қурилиши лозим бўлган бино ёки хоналар, бўлинмалар бўйича аниқ кўрсатиб берилади).

85. Ходимларни иш жараёнидаги бахтсиз ходисалар ва касб касалликларидан суғурта қилади, иш ўринларини меҳнат шароитлари ва асбоб-ускуналарнинг жароҳатлаш хавфлилиги юзасидан аттестациядан ўтказиш ҳамда ходимларни дастлабки тарзда ва вақти-вақти билан тиббий кўрикдан **(6-илова)** ўтказилишини

уларни чиқимдор қилмаган ҳолда ташкил қилади.

86. Меҳнат шароити ноқулай, зарарли ва ифлосланишлар билан боғлиқ ишларда меҳнат қилувчиларни гигиена воситалари билан бепул таъминлаш ҳуқуқини берадиган касб ва лавозимлар рўйхатини тузади **9-иловага** мувофиқ берилишини таъминлайди.

87. Муассаса ҳудудини ҳамisha саранжом-саришта ҳолда сақлаш, юриш, ўтиш йўлақларини ва жойларини талаб этиладиган оралиқ ўлчамлари аниқ белгиланган бўлиши ҳамда уларга қатъий амал қилиниши муассасанинг ички транспортдан фойдаланишда уларнинг хавфсизлигини таъминлаш чораларини кўради.

88. Мансабдор шахслар ва инженер-техник ходимлар томонидан меҳнат муҳофазаси, технологик интизом қоидалари талабига, режали-огоҳлантирувчи таъмирлаш ишлари, вентиляция ва аспирация жиҳозларининг узлуксиз ишлаш жадвалларига қатъий амал қилинишини таъминлайди. Бузилган асбоб-ускуналарнинг ишлашига йўл қўймайди. Меҳнат хавфсизлигини таъминлаш нуқтаи назаридан асбоб-ускуналарнинг тегишли жойлари, иссиқ ёки совуқ сув, буғ ва газ қувурларининг ўз вақтида меъёрий ҳужжат талабларида белгиланган рангларга бўялишини таъминлайди.

89. Ходимларни меҳнат муҳофазаси бўйича ўқитади ҳамда билимларини синовдан ўтказиш ишларини ташкил этади. Меҳнат муҳофазаси бўйича ҳар бир касб ва иш тури бўйича ишлаб чиқилган йўриқномаларга асосан ўз вақтида ходимларни йўриқдан ўтказилишини таъминлайди ва доимий назорат қилади.

90. Меҳнат муҳофазаси бўйича сайланган вакилларнинг ўқишини улар сайлангандан сўнг бир ой ичида касаба уюшма кўмитаси иштирокида ташкил қилади.

91. Меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича вакил этилган шахсга ўз зиммасига юклатилган вазифаларни бажариши учун ҳар ҳафтада камида икки соат иш вақт ажратади ва бу вақт учун иш жойи (лавозими) бўйича ўртача ойлик иш ҳақини сақлаб қолади. Меҳнат шароитларини яхшилаш борасида жонбозлик кўрсатган вакилларни маънавий ва моддий жиҳатдан рағбатлантиради ҳамда ҳар чорак якунига кўра мукофотлайди.

92. Бинолар, иншоотлар, асбоб-ускуналардан фойдаланиш, технологик жараёнларни амалга ошириш чоғида, ишлар бажариш ва хизматлар кўрсатиш чоғида ходимларнинг хавфсизлигини таъминлаш мажбуриятини ўз зиммасига олади.

93. Ходимларга уларнинг меҳнат вазифасини бажариш билан боғлиқ ҳолда жароҳатланиши, касб касалликларига чалиниши ёки саломатликнинг бошқа хил шикастланиши туфайли етказилган зарар тўланиши кўзда тутилган миқдорда нафақа ва зарар тўловларини олиш ҳуқуқига эга бўлган шахсларга тўланиши лозим бўлган ойма-ой тўловларни тўланишини ўз вақтида таъминлайди.

94. Ходим меҳнат жараёни билан боғлиқ ҳолда жароҳатланганда ёки касб касалликлари оқибатида вақтинчалик меҳнат лаёқатини йўқотганда ўртача ойлик иш ҳақининг 100 фоизи миқдорида тўловни амалга оширади.

95. Иш жараёнидаги бахтсиз ҳодисаларни ва ходимлар саломатлигининг бошқа хил зарарланишини ўз вақтида текширилишини ва ҳисобга олинишини таъминлайди.

96. **Касаба уюшмаларининг меҳнатни муҳофаза қилишни таъминлаш борасидаги ҳуқуқлари.**

Касаба уюшмалари меҳнатни муҳофаза қилиш соҳасида вакилликни, шунингдек ходимларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилишни амалга оширади.

Касаба уюшмаси, шунингдек ходимларнинг ўзи меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича вакил этган шахслар қуйидаги ҳуқуқларга эга:

институтнинг раҳбарларидан ва бошқа мансабдор шахсларидан меҳнат шароитлари ва муҳофазаси тўғрисида, шунингдек ишлаб чиқаришдаги барча бахтсиз ҳодисалар ҳамда касб касалликлари ҳақида ахборот олиш;

иш жараёнидаги бахтсиз ҳодисаларни ва касб касалликларини текширишда иштирок этиш;

ходимларнинг ҳаёти ва соғлиғига хавф туғилган ҳолларда ишларни тўхтатиб туриш, шунингдек меҳнатни муҳофаза қилишга оид талабларнинг бузилишларини бартараф этиш тўғрисида иш берувчига таклифлар киритиш;

меҳнатни муҳофаза қилиш ҳолатини ўрганиш, иш берувчиларнинг жамоа шартномалари ва келишувларида назарда тутилган меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича мажбуриятлари бажарилишини назорат қилиш;

меҳнатни муҳофаза қилиш масалалари бўйича техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатлар ва норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар лойиҳаларини ишлаб чиқишда иштирок этиш;

меҳнатни муҳофаза қилишга оид талабларни бузганликда, ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодисалар фактларини яширганликда айбдор шахсларни жавобгарликка тортиш тўғрисидаги талаблар билан тегишли органларга мурожаат қилиш;

меҳнат вазифаларини бажариши билан боғлиқ ҳолда майиб бўлиши ёки соғлиғининг бошқача тарзда шикастланиши туфайли етказилган зарарнинг ўрни қопланиши учун ҳамда ходимларнинг соғлиғи ва меҳнати муҳофаза қилинишига бўлган ҳуқуқлари чекланган бошқа ҳолларда ходимнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиб судга мурожаат этиш;

меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисидаги қонун ҳужжатлари, жамоа шартномаларида ва келишувларида назарда тутилган мажбуриятлар бузилганлиги, шунингдек меҳнат шароитларининг ўзгариши билан боғлиқ меҳнат низоларини кўриб чиқишда иштирок этиш.

97. Иш берувчи Касаба уюшмаси қўмитаси билан ҳамкорликда:

Институтнинг таркибий тузилмаси кесимида меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича комиссия таркибини аниқлайди, уларнинг сайлови, ўқувини (ўқув муддатлари ва дастури кўрсатилади) ўз вақтида ташкил этади;

меҳнат муҳофазаси ва хавфсизлиги бўйича жамоатчилик назоратини ташкил этиш юзасидан республика кўрик-танловини барча номинациялар бўйича ўтказди ва ғолибларни юқори касаба уюшма ташкилотларига тавсия этади;

институт ва унинг таркибий тузилмасида уч босқичли меҳнат муҳофазаси ҳолати устидан маъмурий-жамоатчилик назорати олиб борилишини таъминлайди;

ҳар ____ нафар ходимга (ишлаб чиқаришдаги меҳнат шароитларига, бўлинма ва участкаларда жамоатчилик назоратини олиб бориш эҳтиёжига қараб) бир нафар меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича вакил сайлаб қўйилишини таъминлайди;

Йил давомида меҳнат муҳофазаси қоида ва меъёрларининг бузилишига йўл қўймаган ходимларни иш берувчининг маблағлари ҳисобидан белгиланган энг кам ойлик иш ҳақининг 2-4 баробари миқдоридан пул мукофоти билан моддий рағбатлантириш тартибини ўрнатади. Бўлимлар раҳбарлари томонидан тегишли касаба уюшма ташкилоти билан олдиндан келишилиб, ходимлар номзоди меҳнат жамоаси мажлисида муҳокама қилингандан сўнг тақдирлашга тавсия этади.

IX. ИЖТИМОЙ СУҒУРТА. ИЖТИМОЙ ИМТИЁЗ ВА КАФОЛАТЛАР

98. Тарафлар Ўзбекистон Республикаси Президенти ташаббуси билан ҳар йили қабул қилинадиган ижтимоий йўналишдаги Давлат дастурларини амалга ошириш учун чора-тадбирлар ишлаб чиқиш ва қатъий бажарилишига эришиш мажбуриятини ўз зиммасига олади.

99. Тарафлар Ўзбекистон Республикаси Меҳнат Кодексининг қуйидаги моддаларида назарда тутилган кафолатларга риоя этиш ва имтиёзлар бериш мажбуриятини ўз зиммасига олади:

- а) 1941-1945 йиллардаги уруш қатнашчилари ва имтиёзлари бўйича уларга тенглаштирилган шахслар учун (103, 144, 150-моддалар);
- б) атом объектларидаги фалокатлар оқибатларини бартараф этиш ишлари қатнашчилари ва уларга тенглаштирилган шахслар учун (103-модда);
- в) I ва II гуруҳ ногиронлиги бор шахслар учун (68, 135, 143, 144, 150, 214, 220-моддалар).

100. Иш берувчи қуйидаги миқдорларда вақтинча меҳнатга лаёқатсизлик нафақасини тўлаб бориш мажбуриятини ўз зиммасига олади:

- иккинчи жаҳон уруши қатнашчиларига, байналминалчи жангчиларга ва уларга тенглаштирилган шахсларга, қарамоғида 16 ёшга тўлмаган уч ва ундан ортиқ фарзанди бор ходимларга, Чернобил АЭСдаги ҳалокат оқибатларини бартараф этишда иштирок этган ходимларга, Чернобил АЭСдаги ҳалокат натижасида радиоактив ифлосланган зонадан эвакуация қилинган ва кўчириб келинган ходимларга (агар уларда қон яратиш органлари (ўткир лейкозлар), қалқонсимон без (аденомалар, рак) касалликлари ҳамда рақни келтириб чиқарувчи ўсимталар мавжуд бўлса), ядровий полигонлар ва бошқа радиация-ядровий объектларда ҳарбий хизматни ўтаган пенсия ёшидаги ногирон ходимларга, уч ва ундан ортиқ фарзанди бор аёлларга, шунингдек, меҳнатда майиб бўлиши ёки касб касаллиги натижасида вақтинча меҳнатга лаёқатсиз ходимларга – иш ҳақининг тўлиқ миқдориди;

- ижтимоий аҳамиятга молик касалликлар бўйича рўйхатда турувчи ходимларга уларнинг давлат ижтимоий суғуртаси бадалларини тўлаган даври (умумий иш стажи)га қараб – иш ҳақининг 60 дан 100 фоизигача;

- бошқа ҳолларда, ходимнинг умумий иш стажига қараб - иш ҳақининг 60 дан 80 фоизигача.

101. Иш берувчи ходимларни йилида камида бир марта эпидемия хавфи мавжуд бўлган касалликлардан таълим муассаса ҳисобидан эмлаб бориш мажбуриятини ўз зиммасига олади.

102. **Иш берувчи** ишлаётган пенсионерларга ўтган ой учун пенсияни оининг иккинчи ярми учун тўланадиган иш ҳақи билан бир вақтда тўлиқ миқдорда тўлаб бориш мажбуриятини ўз зиммасига олади (Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 12 декабрдаги “Фуқароларнинг пенсия таъминоти тизими самарадорлигини ошириш ва пенсионерларни ижтимоий қўллаб-қувватлашни кучайтиришга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида” ги ПФ-5597-сон Фармониға биноан).

103. Ходим сурункасига бир ойдан ортиқ касал бўлганида унинг илтимосига кўра белгиланган миқдорда унга моддий ёрдам кўрсатилади.

104. **Иш берувчи:**

муассасада пенсияға чиқишидан олдин камида 2 йил ишлаган пенсионерларни йилда бир марта бепул тиббий кўриқдан ўтиши ва даволанишини ташкил этиш;

ишламайдиган пенсионерларнинг меҳнат жамоасининг жамоат ҳаётида иштирок этишлари учун шароитлар яратишни, шунингдек ҳар йили пенсионерлардан, айниқса яққа-ёлғизлардан хабар олиш, туғилган кунларида ва байрамларда уларға эсалик совғалари беришни, уларнинг уй-жой, маиший муаммоларини ҳал этишда кўмаклашишни, шунингдек муқаддас жойларға ва зиёратгоҳларға экскурсиялар ташкиллаштиришни ва бошқа ижтимоий аҳамиятли тадбирларни амалға ошириш учун шароит яратишни (Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2016 йил 28 декабрдаги ПФ-4906-сон “Ўзбекистон фахрийларни ижтимоий қўллаб-қувватлаш «Нуроний» жамғармаси фаолиятини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармони);

қарамоғида ногирон фарзанди бор ходимларға моддий ёрдам кўрсатишни ўз зиммасига олади.

105. Иш берувчи кўп болали, кам таъминланган, Институтда кўп йиллар мобайнида меҳнат қилган собиқ ходимларга бир йўла моддий ёрдам кўрсатиб боришни ўз зиммасига олади:

- ўсиб келаётган ёш авлодга ғамхўрлик кўрсатиш мақсадида тарафлар қуйидаги мажбуриятларни оладилар:

- ходимлар фарзандларига ҳар йили янги йил соғғаларини Институт ва касаба уюшмаси ҳисобидан топширилишини ташкил этиш;

- ходимларга болалар соғломлаштириш оромгоҳлари йўлланмалари нархини, 16 ёшга тўлмаган ногирон фарзанди бор ходимларга эса, дам олиш уйлари, санаторийлар, профилакторий йўлланмаларини нархи арзонлаштирилган ҳолда бериш.

106. Талабалар турар жойларида яшаш учун ижтимоий-маиший шароитларни яхшилашга, яшовчилар орасида маданий-оммавий, маънавий-маърифий ишларини олиб боришга маблағ ҳамда зарур ашёлар ажратиш мажбуриятини олади.

107. Шунингдек, тарафлар:

- ҳар ўқув йили бошланиши арафасида умумтаълим мактабларида таҳсил олаётган кўп болали, кам таъминланган ходимлар фарзандлари учун ҳар бир болага Ўзбекистон Республикасида ўрнатилган энг кам иш ҳақининг 50 фоизи ҳисобидан келиб чиққан ҳолда дарсликлар ва ўқув қуроллари харид қилишни;

- ходимлар фарзандларининг болалар соғломлаштириш оромгоҳларида дам олишларини;

- ходимларга болалар соғломлаштириш оромгоҳлари йўлланмалари нархини, 16 ёшга тўлмаган ногирон фарзанди бор ходимларга эса дам олиш уйлари, санаторийлар, профилакторий йўлланмалари нархини муассаса ва касаба уюшма қўмитаси ҳисобидан тўлаб беришни таъминлайдилар.

108. Тарафлар ходимларни муассасанинг ёрдамчи хўжалигида етиштирилган гўшт-сут маҳсулотлари, мева-сабзавотлар ва бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотлари билан таъминлашни яхшилаш (ёки ёрдамчи хўжаликни барпо этиш имкониятини кўриб чиқиш) мажбуриятини оладилар.

109. Ходимларнинг иш ҳақидан Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодексининг 179-моддасига мувофиқ Ўзбекистон Республикаси олий ўқув юртларида таълим олиши учун (ўзининг ўқиши ёки йигирма олти ёшга тўлмаган фарзандларининг ўқиши учун) йўналтириладиган суммаларга солиқ солинмаслиги бўйича яратилган имтиёздан фойдаланиши Иш берувчи томонидан таъминланади.

Х. МАДАНИЙ-МАЪРИФИЙ, ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ ВА СПОРТ-СОҒЛОМЛАШТИРИШ ИШЛАРИ

Маданий - маърифий ишларни яхшилаш учун тарафлар:

110. “Маънавият ва маърифат” хонасини ташкил этиб, уни Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси кенгашининг ва Республика Маънавият ва тарғибот маркази тавсиялари асосида жиҳозлаб, Ўзбекистон Республикасининг Биринчи Президенти И.Каримов ҳамда Ўзбекистон Республикасининг Президенти Ш.Мирзиёевнинг асарлари, Мустақиллик йилларида чоп этилган замонавий адабиётлар ҳамда плакатлар, стендлар ва техник воситалар билан таъминлайди.

111. Давлат дастурларини бажариш борасида меҳнаткашлар ва ёшлар ўртасида таниқли фан, адабиёт ва санъат арбоблари, адабиётшунослар, ишлаб чиқариш илғорларини жалб этган ҳолда, ҳар-хил мавзудаги мазмунли ва қизиқарли учрашувлар ташкил этади.

112. Тасарруфидаги кутубхона, маданият уйлари ва саройлар фаолиятини Институт ҳисобидан янада ривожлантириш, уларни сақлаб туриш, моддий-техника базасини

мустаҳкамлаш, жорий ва капитал таъмирлаш ишларини ўтказиш, жиҳозларини янгилаш, кутубхоналарни янги адабиётлар билан тўлдириш, жамоат ташкилотлари ва жамғармаларни жалб қилган ҳолда, Миллий ғоя тарғиботи, маънавий-маърифий дунёқарашларини ўстириш борасида тадбирлар ўтказилади.

113. Ходимлар ва уларнинг оила аъзолари ўртасида бадий ҳаваскорликни янада ривожланишига ҳар тарафлама ёрдам кўрсатиб, уларнинг бўш вақтларини сермазмун ўтказиб, тарихий ёдгорликлар мавжуд бўлган Республиканинг қадимий шаҳарларига саёҳатлар уюштиради.

114. Умумхалқ байрамларини нишонлаш кунларида касб маҳорати ва бадий ҳаваскорлик бўйича мусобақа, танлов ва тадбирлар уюштиради.

115. Бугунги кунда амалга оширилаётган давлат сиёсатининг устувор йўналишлари, кенг қўламдаги ислоҳотлар моҳияти, қабул қилинган қонун ҳужжатлари ва давлат дастурларининг аҳамиятини Институт профессор-ўқитувчи, ишчи-ходим ва талабаларига атрофлича тушунтириш мақсадида доимий равишда “Маънавият соатлари”ни ўтказиб боради.

116. Ўзбекистон Республикасининг “Жисмоний тарбия ва спорт тўғрисида”ги Қонунига биноан ходимлар ва уларнинг оила аъзолари ўртасида соғлом турмуш тарзини тарғибот қилиш мақсадида, тарафлар қуйидагиларни ўз зиммасига олади:

- жисмоний тарбия ва спорт билан шуғулланиш учун моддий ва бошқа шароитлар яратиб бериш ҳамда меҳнат жамоасида ишлаб чиқариш гимнастикасини жорий этади;

- жамоат ташкилотлари ва жамғармаларни жалб қилган ҳолда, меҳнаткашлар ва уларнинг оила аъзоларини оммавий спортга, турли спорт секциялари, тўғарақларига жалб этиш ҳамда улар ўртасида спартакиадалар ва спорт турлари бўйича мусобақалар уюштирилади;

- Институт балансида бўлган спорт иншоотлари, стадионлар ва майдончаларнинг фаолиятини институт ҳисобидаги маблағлардан янада ривожлантириш, моддий-техник базасини мустаҳкамлаш, жорий ва капитал таъмирлаш, спорт инвентар ва жиҳозлар янгиланади.

117. Спорт Федерациялари билан алоқани мустаҳкамлайдилар.

118. Жисмоний тарбия бўйича йўриқчи лавозимини Институт маблағлари ҳисобидан киритиш имкониятини кўриб чиқадилар ёки Институтнинг “Жисмоний маданият ва касб таълими” ўқитувчисини ходимлар гимнастикасини жорий қилишга жалб қилинади.

119. Ҳар ойда Меҳнатга ҳақ тўлаш жамғармасининг 0.2 фоизи миқдоридаги маблағни маданий-маърифий, жисмоний тарбия тадбирлари, республика ҳудудидаги тарихий қадамжоларга саёҳатлар ташкил этиш, концертлар, театрларга чипталар ва истироҳат боғларига таклифномалар харид қилиш, моддий ёрдам кўрсатиш, рағбатлантириш, касаба уюшмаси кўмитасининг штатдаги ходимларига қўшимча ҳақ тўлаш ва бошқа мақсадлар учун Касаба уюшмаси кўмитаси ҳисоб рақамига ўтказиш мажбуриятини олади (Ўзбекистон Республикаси «Касаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолиятининг кафолатлари тўғрисида»ги Қонунининг 22-моддаси).

XI. АЁЛЛАР МЕҲНАТИНИ ТАРТИБГА СОЛИШ.

АЁЛЛАР ВА ОИЛАВИЙ ВАЗИФАЛАРНИ БАЖАРИШ БИЛАН МАШҒУЛ ШАХСЛАРГА БЕРИЛАДИГАН ҚЎШИМЧА ИМТИЁЗЛАР ВА КАФОЛАТЛАР

120. Тарафлар Ўзбекистон Республикаси меҳнат қонунчилигида кўзда тутилган қуйидаги кафолатларга риоя этилишини ҳамда имтиёзлар берилишини таъминлаш мажбуриятини ўз зиммаларига олади:

а) ҳомиладор аёллар учун (78, 84, 224, 237, 228, 229, 143, 231, 233-моддалари);

б) икки ёшга тўлмаган боласи бор аёллар учун (143, 227, 234, 236-моддалари);
в) уч ёшга тўлмаган боласи бор аёллар учун (78, 84, 150, 224, 228, 228¹, 234, 237-моддалари);

г) ўн икки ёшга тўлмаган икки ва ундан ортиқ боласи ёки ўн олти ёшга тўлмаган ногирон боласи бор аёллар учун (150, 232-моддалари);

д) ўн олти ёшга тўлмаган ногирон болани тарбиялаётган ота-онанинг бири (васий, ҳомий) учун (230-модда);

е) ўн тўрт ёшга тўлмаган боласи ёки ўн олти ёшга тўлмаган ногирон боласи бор аёллар учун (68, 144, 228, 229-моддалари);

ж) онасиз болаларни тарбиялаётган шахслар учун (235, 238-моддалари).

121. Тарафлар Ҳалқаро Меҳнат Ташкилотининг куйидаги Ўзбекистон Республикаси томонидан ратификация қилинган Конвенцияларига оғишмай риюя этилишини таъминлайдилар:

“Зўраки ёки мажбурий меҳнат тўғрисида”ги 29-сонли Конвенция;

“Тенг аҳамиятли меҳнат учун эркаклар ва хотин-қизларга тенг ҳақ тўлаш тўғрисида”ги 100-сонли Конвенция;

“Оналикни муҳофаза қилиш тўғрисида”ги 103-сонли Конвенция;

“Меҳнат ва иш турлари соҳасида камситишлар тўғрисида”ги 111-сонли Конвенция.

122. **Иш берувчининг мажбуриятлари:**

Иш жойи қисқартирилаётган аёлларни меҳнат бозорида талаб бўлган касбларга ўқитишни таъминланади.

Аёлларга малака ошириш ва қўшимча маълумот олиш ҳуқуқидан фойдаланиш учун имкониятлар яратиб берилади.

Институт (тизим бирлиги) реконструкциядан сўнг ишга тушганда унда ишга жойлаштириш учун қайта ўқитилган ва илгари мазкур Институтда меҳнат қилган аёлларга афзалликлар берилади.

Тиббий хулосага мувофиқ, ҳомиладор аёлларга енгилроқ ёки ноқулай ишлаб чиқариш омиллари таъсиридан ҳоли бўлган иш ўринлари ажратилади.

Ҳомиладор аёлларни тиббий кўрикдан ўтишлари учун, уларнинг ўртача иш ҳақи сақланган ҳолда маълум муддатда ишдан озод этилади, агар мазкур кўрикни ишдан ташқари вақтда ўтказиш имконияти бўлмаса.

Уч ёшга тўлмаган болалари бор аёлларга 1 соатга қисқартирилган иш куни белгиланади.

Саккиз ёшгача фарзанди бўлган аёлларнинг илтимосига кўра, ҳар ойда бир кундан иборат иш ҳақи сақланмайдиган дам олиш куни берилади.

Нормативда кўзда тутилганидан ташқари аёллар учун шахсий гигиена хоналари, соғломлаштириш мажмуалари ва дам олиш хоналари жорий этилади.

123. Икки ёшгача фарзанди бўлган аёлларга, болани овқатлантириш учун ҳар уч соатда 30 дақиқадан танаффус берилади, икки нафардан кўп 2 ёшгача фарзанди бўлган аёлларга эса, ҳар уч соатда 1 соатдан танаффус белгиланади. Болани овқатлантириш учун бериладиган танаффуслар иш соатига қўшилиб, ўртача иш ҳақи тўланади. Ходимнинг хохишига кўра, болани овқатлантириш учун ажратилган танаффуслар вақти дам олиш ва овқатланиш учун белгиланган танаффусга қўшиб берилиши ёки умумлаштирилиб, иш кунининг бошига ёки охирига кўчириб, иш куни шунга муносиб қисқартирилиши мумкин. (Ўзбекистон Республикаси Меҳнат Кодексининг 236-моддасига асосан).

124. Касаба уюшма кўмитаси аёллар меҳнат шароитларини яхшилашга кўмаклашишни ўз зиммасига олади, аёллар меҳнати ва соғлиги муҳофазаси бўйича Институтнинг ижтимоий дастури бажарилишида иш берувчига яқиндан ёрдам беради.

ХII. ЁШЛАР УЧУН ҚЎШИМЧА ИМТИЁЗЛАР ВА КАФОЛАТЛАР

125. Институтнинг ишида ва ривожланишида ёш мутахассислар иштироки самарасини янада ошириш ҳамда ёшларни ижтимоий ҳимоя масаласи ечимини топиш мақсадида томонлар:

- ёш ходимларга ҳар тарафлама ёрдам кўрсатиш;
- Халқаро Меҳнат Ташкилотининг 138, 182-сонли Конвенцияларига биноан ишга қабул қилиш учун энг кичик ёшга риоя этиш ҳамда болалар меҳнатининг оғир шакллари таъқиқлаш;
- ёшларга оид давлат сиёсатини амалга оширишга қаратилган қўшимча чора-тадбирлар Дастури ижросини таъминлашда фаол иштирок этиш;
- ёш мутахассислар кенгашини тузиш, ёш ишчилар ва мутахассислар ўртасида касб маҳорати бўйича танловлар ўтказиш;
- муассасанинг ўзида, зарур ҳолларда эса таълим муассасалари ва ўқув курсларида ёш ходимлар учун касбий тайёргарлик, бошқа касбга ўргатиш, малака ошириш ишларини олиб бориш юзасидан аниқ мақсадга йўналтирилган иш олиб бориш тўғрисида келишилди.

126. Қонун ҳужжатларига биноан ва мазкур шартнома мақсадларида:

- а) 30 ёшдан ошмаган ходимлар **ёшлар** деб ҳисобланади;
- б) олий ёки ўрта махсус, касб-ҳунар таълими муассасасини битирган, таълим муассасасини битирганидан сўнг олган ихтисослиги бўйича 3 йил ичида ишга кирган ва маълумоти тўғрисидаги ҳужжатда кўрсатилган ихтисослиги бўйича ишлаётганига 3 йилдан кўп бўлмаган **30** ёшдан ошмаган ходимлар **ёш мутахассислар** деб ҳисобланади;
- в) эр-хотиннинг иккиси ҳам **30** ёшдан ошмаган оила ёхуд фарзанд (бола) тарбиялаб вояга етказётган 30 ёшдан ошмаган ёлғиз отадан ёки ёлғиз онадан иборат бўлган оила, шу жумладан никоҳдан ажралган, бева эркак (бева аёл) **ёш оила** деб ҳисобланади,

127. Тарафлар Ўзбекистон Республикаси Меҳнат Кодексида кўзда тутилган қуйидаги кафолатларга риоя этилишини ҳамда имтиёзлар берилишини таъминлаш мажбуриятини ўз зиммаларига олади:

- а) 18 ёшга тўлмаган ходимлар учун (135, 143, 144, 202, 203, 214, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247¹-моддалар);
- б) ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда ўқиётган ходимлар учун (103, 143, 144, 249, 250, 254, 255, 256, 257, 258-моддалар);
- в) таълим муассасаларини битирган ходимлар учун (68, 103-моддалар).

133. Иш берувчининг мажбуриятлари:

- а) ўн саккиз ёшга тўлмаган шахсларга меҳнатни муҳофаза қилиш, иш вақти, таътиллار ва бошқа меҳнат шартлари соҳасида қўшимча имтиёзлар бериш;
- б) таълим муассасаларида ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда ўқиб, ўқув режасини бажараётган ходимларга йиллик меҳнат таътили уларга қулай бўлган пайтда берилади. Шунингдек, 18 ёшга тўлмаган шахсларга йиллик меҳнат таътили уларнинг хошишига кўра биринчи иш йили учун олти ой ўтмасдан берилади.

в) ёш оила аъзолари бўлган ходимларга мамлакатимизда ишлаб чиқарилган узок муддат фойдаланиладиган товарлар харид қилиш ва уй-жой қурилиши, шунингдек, сафарбарлик чақируви захирасида хизмат ўташга ҳақ тўлаш учун ёш ходимларга **фоизсиз ссудалар бериш.**

г) институтда “Энг фаол ёш ходим” стендини ташкил этиш.

128. Ёшларни миллий истиқлол ғояси руҳида тарбиялаш, уларни турли ёт диний-экстремистик оқимлар таъсирига тушиб қолишларидан, зарарли одатларга берилиб

кетишларидан муҳофаза қилиш мақсадида давлат ва ҳуқуқ-тартибот органлари, республикада фаолият кўрсатаётган жамоат ташкилотлари ҳамда жамғармалар билан ҳамкорликда ахлоқий-тарбиявий мавзуларда давра суҳбатлари, учрашувлар ташкил қилинади.

129. Кам таъминланган, етим, ногирон, касалманд, талабалар турар жойларида ва ижарада яшовчи талабаларнинг дарс тайёрлашлари ва яшаш шароитларини яхшилаш, дам олиши, жисмоний тарбия ва спорт билан шуғулланишлари ҳамда маънавий-маърифий ишларни ташкил қилиш, уларни ижтимоий-иқтисодий муҳофаза қилиш борасида Ўзбекистон Республикаси Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлиги ва унинг худудлардаги бошқармалари, Ўзбекистон Ёшлар иттифоқи, Хотин-қизлар, Маҳалла фуқаролар йиғинлари ва бошқа нодавлат нотижорат ташкилотлар билан ижтимоий шериклик асосида ҳамкорлик қилинади.

130. Талабалар турар жойларида кам таъминланган, чин етим, етим ва ижтимоий ҳимояга мухтож талабалар касаба уюшма кўмитасининг қарори асосида бепул жой билан таъминланади.

131. Талабалар турар жойларида яшовчи талабаларни хавфсизлиги таъминланади. Талабалар турар жойлари фаоллари (талабалар кенгаши, қаватлар сардорлари, тозалик комиссияси) фаолияти йўлга қўйилади.

132. Талабалар турар жойларида талаб даражасида санитар-маиший шароитлар яратиб берилади. Ювиниш, овқатланиш хоналари, ўқув зали, маънавий ва маърифат хонаси, кутубхоналар жиҳозланиб, маданий дам олиш учун телевизор ҳамда спорт тадбирларини ўтказиш учун спорт анжомлари хўжалик ҳисобидан харид қилинади.

133. Касаба уюшмаси кўмитаси мажбуриятлари:

а) ёш ходимларнинг ижтимоий ҳуқуқлари ва кафолатларини ҳимоя қилиш ишларини янада такомиллаштириш учун мавжуд ҳуқуқий-норматив базадан фойдаланиш;

б) ёш йигит-қизларни касаба уюшмалари фаолиятига жалб этиш ишларини олиб бориш, жамоат ишида фаоллик кўрсатган ёшларни тизимли равишда маънавий (фахрий ёрлик, ташаккурнома, улар тўғрисида газеталарда рағбатлантирувчи мақолалар чоп этиш) ва моддий рағбатлантириш;

134. Ўзбекистон Республикаси Меҳнат Кодексининг 84-моддасига асосан ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаларининг ҳамда олий ўқув юртларининг тегишли таълим муассасасини тамомлаган кундан эътиборан уч йил ичида биринчи бор ишга кираётган битирувчилари ишга қабул қилинганда дастлабки синов белгиланмаслигини таъминлаш.

135. Ўзбекистон Республикаси Меҳнат Кодексининг 247¹-моддасига асосан «Ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаларининг, шунингдек давлат грантлари бўйича таълим олган олий ўқув юртларининг тегишли таълим муассасасини тамомлаган кундан эътиборан уч йил ичида биринчи бор ишга кирган битирувчилари билан меҳнат шартномаси у тузилган кундан эътиборан уч йиллик муддат ўтгунига қадар иш берувчининг ташаббусига кўра бекор қилинганда иш берувчи бу ҳақда маҳаллий меҳнат органини хабардор қилиши шарт»лиги устидан жамоатчилик назоратини олиб бориш.

136. Касаба уюшмаси янги ишга қабул қилинган ёшларнинг иш жойларида кўнимлилигини таъминлаш бўйича мониторинг олиб боради ва **иш берувчи**, коллеж, битирувчилар ва ҳоким ўртасида тузиладиган тўрт томонлама шартнома шартлари бажарилиши устидан жамоатчилик назоратини ўрнатади.

137. Ишга қабул қилинган ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасалари битирувчилари билан меҳнат шартномалари тузилишини, улар жамоа шартномалари билан таништирилишини таъминлаш.

III. МЕХНАТ НИЗОЛАРИНИ ҲАЛ ЭТИШ

138. Келишувчи томонлар, ижтимоий шерикчилик принципларини тан олган ҳолда, жамоа шартномасини бажарилишида юзага келган ҳар қандай низоларни олдини олиш чораларини кўришни ўз зиммасига оладилар. Баҳслашувлар Ўзбекистон Республикаси қонун ва қонуности ҳужжатлари асосида ҳал этилади.

139. Ҳар бир профессор-ўқитувчи ёки ишчи-ходим келишмовчиликни мустақил равишда касаба уюшма кўмитаси иштирокида ёки иш берувчи билан бевосита олиб борилган музокараларда ҳал эта олмаган бўлса, меҳнат низоси меҳнат низолари комиссиясида кўриб чиқилади. Якка тартибдаги меҳнат низолари ва зиддиятлар иш берувчи ва касаба уюшма кўмитаси томонидан тенглик асосида тузиладиган меҳнат низолари комиссияси томонидан кўриб чиқилади.

140. Меҳнат низолари комиссияси ўз фаолиятини қонун ҳужжатларига ва Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси Кенгаши, Ўзбекистон Республикаси Савдо-саноат палатаси томонидан тасдиқланган (12.01.2015 й., 20-66 с, 15.01.2015 й., 01-СП), Бандлик ва меҳнат мунсосабатлари вазирлиги билан келишилган тавсияларга асосан ишлаб чиқилган Низомга мувофиқ олиб боради (**10-илова**).

141. Ўз ҳуқуқлари бузилган деб ҳисоблаган ходим мустақил равишда ёки касаба уюшма кўмитаси иштирокида иш берувчига ёзма ёки оғзаки мурожаат қилишга ҳақлидир. Ходимнинг мурожаати тегишли тартибда девонхонада рўйхатдан ўтказилиши лозим.

142. Ходимга ёзма жавоб Ўзбекистон Республикаси қонун ва қонуности ҳужжатларида белгиланган тартибда унинг мурожаати моҳиятан кўриб чиқилгандан кейин юборилади.

143. Кўрсатиб ўтилган ҳолатда ходим билан иш берувчи ўртасида низо келиб чиққанда ёки иш берувчининг жавоби қониқтирмаса, ходим судга мурожаат қилишга ҳақли.

144. Ходим, касаба уюшмаси кўмитаси меҳнат низоси кўриб чиқилишида Ўзбекистон Республикаси қонун ва қонуности ҳужжатларида белгиланган ҳуқуқларга эга.

145. Жамоаларга доир меҳнат низолари Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда ҳал этилади.

XIV. ИЖТИМОЙ ШЕРИКЧИЛИК. КАСАБА УЮШМАСИ ФАОЛИЯТИНИНГ КАФОЛАТЛАРИГА РИОЯ ЭТИЛИШИ

146. Иш берувчи ва касаба уюшма кўмитаси ўзаро муносабатларида ижтимоий шерикчилик, ҳамкорлик, ўзаро манфаатларни ҳурмат қилиш тамойиллари ҳамда Ўзбекистон Республикаси Конституцияси, Меҳнат Кодекси ва бошқа қонун ҳужжатларига амал қилади.

147. **Касаба уюшмаси кўмитаси** юридик шахс сифатида рўйхатдан ўтгани ёки ўтмагандан қатъи назар **Иш берувчи** билан жамоа музокараларини олиб боришда ва жамоа шартномасини тузишда устувор ҳуқуққа эга, унинг бажарилиши юзасидан жамоатчилик назоратини амалга оширади. (*Ўзбекистон Республикаси «Касаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолиятининг кафолатлари тўғрисида»ги Қонунининг 1- ва 9-моддалари*).

148. **Касаба уюшмаси кўмитаси Иш берувчи** томонидан меҳнат ва касаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолиятининг кафолатлари тўғрисидаги қонун ҳужжатлари нормаларига риоя этилиши устидан жамоатчилик назоратини амалга оширади, аниқланган ҳуқуқбузарликлар бартараф этилишини талаб қилишга ҳақли.

Иш берувчи қонун ҳужжатлари бузилишларини бартараф этиш тўғрисидаги тақдимномаларни кўриб чиқиши ва кўриб чиқиш натижалари ҳақида касаба уюшмасига ўн беш кунлик муддат ичида хабар беради. (*Ўзбекистон Республикаси «Касаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолиятининг кафолатлари тўғрисида»ги Қонунининг 11-моддаси*).

149. Иш берувчи:

ходимларнинг ёзма аризалари асосида иш ҳақидан камида 1 фоиз миқдоридаги касаба уюшмаси аъзолик бадалларини **Муассаса** ҳисобхонаси орқали ушлаб қолинишини ва пул ўтказиш йўли билан ўз вақтида ва тўлиқ миқдорда касаба уюшма ташкилотига ўтказилишини;

ходимларнинг ҳисобхона орқали ушлаб қолинган касаба уюшмаси аъзолик бадалларини бюджет ва бюджетдан ташқари фондларга мажбурий тўловларни тўлаш билан бир вақтда касаба уюшмаси ташкилотига ўтказиб беришни;

аъзолик бадаллари бир ой муддатдан ортиқ вақт мобайнида ўтказилмаган тақдирда айбдор мансабдор шахсга нисбатан интизомий чора кўрилиши кафолатлайди.

150. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида 2012 йил 15 мартда 2342-рақам билан рўйхатга олинган “Хўжалик юритувчи субъектларнинг банк ҳисоб варақларидан пул маблағларини ҳисобдан чиқариш тартиби тўғрисидаги йўриқнома”га биноан Университет ҳисоб варағида маблағ етарли бўлмаган ҳолларда касаба уюшмаси аъзолик бадаллари ижро тўлов ҳужжатлари бўйича пропорция асосида ҳисобдан чиқариладиган маблағлар қаторига киритилади.

151. Иш берувчи:

а) жамоа шартномасига кирмаган ижтимоий-иқтисодий масалалар бўйича қарорлар қабул қилишдан олдин касаба уюшмаси қўмитаси билан келишиб олиш;

б) касаба уюшмаси қўмитаси талаб қилганда унга меҳнат ҳамда ижтимоий-иқтисодий ривожланиш билан боғлиқ масалалар юзасидан маълумотлар тақдим этиш;

в) [касаба уюшмаси қўмитасининг Институт Уставида белгиланган фаолиятини амалга ошириш учун уни хоналар, транспорт, компьютер техникаси, сейф, алоқа воситалари, канцелярия моллари билан бепул таъминлаш мажбуриятларини олади.](#)

152. Касаба уюшма қўмитаси:

а) Институтнинг ижтимоий ва иқтисодий ривожланиш дастурларини бажарилишига кўмаклашиш, бу борада ходимлар ташаббуси ва ижодиётини қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш;

б) қўлланилаётган меҳнатга ҳақ тўлаш тизимлари, иш ҳақи тўланиши, жамоа шартномаси бўйича қўшимча тўловлар берилиши тўғрилигини, шунингдек меҳнат муҳофазаси ва хавфсизлик техникаси шароитларини яхшилаш бўйича тадбирлар бажарилишини назорат қилиш;

в) меҳнат тўғрисидаги қонунлар ижросини назорат қилиш, ходимлар ҳуқуқий саводхонлигини юксалтиришга кўмаклашиш;

г) касаба уюшмаси аъзоларининг меҳнат қилиш ҳуқуқини ҳимоя қилиш;

д) ходимлар ва уларнинг оила аъзоларини дам олиши ташкил этиш ва соғломлаштирилиши учун ходимларнинг аризаларини тегишли соғломлаштириш масканларига йўлланмалар билан Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси Кенгаши томонидан тасдиқланган меъёрлар доирасида таъминлаш;

е) Институтда меҳнат ва турмуш шароитлари аҳволининг жамоат назоратини ташкил қилиш ва амалга ошириш;

ж) касаба уюшмаси аъзолари орасида меҳнат ва ишлаб чиқариш интизомини мустаҳкамлашга қаратилган тушунтириш ва ташкилий ишларни олиб бориш, можароларга олиб келувчи вазиятларнинг олдини олишга қаратилган чоралар кўриш;

з) ҳар хил танловлар, спорт мусобақалари ғолибларини тақдирлаш учун рағбатлантирувчи совғалар ва мукофотлар таъсис этиш;

и) Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси Кенгашининг “Ишонч”, “Ишонч-Доверие” газеталарига обунани иш берувчи ҳисобидан таъминлаш мажбуриятларини олади.

153. **Иш берувчи** Ўзбекистон Республикасининг «Касаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолиятининг кафолатлари тўғрисида»ги Қонунига биноан касаба уюшмаси органларига сайланиб, ишлаб чиқариш фаолиятидан озод этилган шахсларга уларнинг ваколат муддатлари тугаганидан сўнг аввалги ёки шунга тенг иш берилишини таъминлаш учун бундай ходимларнинг бўшаб қолган иш ўринларига янги ходимларни фақатгина муайян муддатга тузилган меҳнат шартномаларига биноан ишга қабул қилиш мажбуриятини олади.

154. Мазкур кафолатни тўлиқ амалга ошириш мақсадида иш берувчи касаба уюшмасига сайланган ходимларнинг бўшаб қолган иш ўринларига янги ходимларни фақатгина муайян муддатга тузилган меҳнат шартномаларига биноан ишга қабул қилиш мажбуриятини олади.

155. Ишлаб чиқаришдаги асосий ишидан озод қилинмаган меҳнаткашлар вакилларига жамоатчилик ишларини бажариш учун ҳар ҳафтада икки соатдан бўш вақт берилади ва бу давр учун уларга ўртача иш ҳақи сақлаб қолинади.

156. Ишлаб чиқаришдаги асосий ишидан озод қилинмаган меҳнаткашлар вакилларига интизомий жазо чораларини қўллаш, улар билан **Иш берувчи** ташаббусига кўра меҳнат шартномасини бекор қилиш амаллари Ўзбекистон Республикаси Меҳнат Кодексида, Ўзбекистон Республикасининг «Касаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолиятининг кафолатлари тўғрисида»ги Қонунда ҳамда Халқаро меҳнат ташкилотининг «Муассасаларда меҳнаткашлар вакилларининг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ва уларга бериладиган имкониятлар тўғрисида»ги 135-Конвенциясида назарда тутилган чекловларга риоя қилинган ҳолда амалга оширилади.

XV. ЖАМОА ШАРТНОМАСИ БАЖАРИЛИШINI НАЗОРАТ ҚИЛИШ

157. Мазкур шартнома лойиҳасини тайёрлашда фаолият кўрсатган комиссия, шартнома кучга киргандан сўнг уни бажарилишини назорат қилиб боради.

158. Томонлар йилда бир мартаба мазкур шартнома бажарилиши юзасидан текширув ўтказиш ва текширув натижаларини меҳнат жамоасининг умумий йиғилишида муҳокама қилишни ўз зиммаларига олади.

159. Тарафлар тармоқ келишувини тан олиб уларни бажариш мажбуриятини ўз зиммаларига олади. Келишув янги муддатга тузилганда ёки унга ўзгартиришлар киритилганда, иш берувчи ва касаба уюшмаси қўмитаси 10 кун муддат ичида мазкур шартномага тегишли ўзгартириш, қўшимчалар киритиш бўйича музокаралар олиб боришни ўз зиммаларига олади.

160. **Иш берувчи** ушбу **Шартнома** шартларига зид қарор қабул қилган тақдирда, **Касаба уюшмаси қўмитаси** ушбу қоидабузарликларни бартараф этиш тўғрисида тақдимнома киритишга ҳақли, тақдимнома бир ҳафта муддатда кўриб чиқилади. **Иш берувчи Касаба уюшмаси қўмитасининг** ушбу талабларини қаноатлантиришни рад этган ёки кўрсатилган муддатда улар ўртасида келишувга эришилмаган тақдирда, келишмовчиликлар жамоаларга доир меҳнат низоларини ҳал қилиш тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ кўриб чиқилади. (*Ўзбекистон Республикаси «Касаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолиятининг кафолатлари тўғрисида»ги Қонунининг 14-моддаси*)..

161. Жамоа шартномаси мажбуриятларининг бузилишида ёки бажарилмаслигида

айбдор мансабдор шахслар Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларида ҳамда мазкур шартномада белгиланган тартибда жавобгарликка тортилади.

162. Тарафлар шуни эътироф этадиларки, уларнинг мазкур шартномада акс эттирилган манфаатлари улар томонидан шартноманинг барча шартлари ва мажбуриятлари сўзсиз бажарилган тақдирдагина рўёбга чиқиши мумкин.

163. Касаба уюшма қўмитаси, шартнома лойиҳасини маъқуллаш юзасидан чақириладиган меҳнат жамоасининг умумий йиғилиши (конференцияси)дан олдин унинг лойиҳасини экспертиза учун юқори турувчи касаба уюшма органига тақдим этади.

164. Мазкур шартнома имзолангандан сўнг, тарафлар уни рўйхатдан ўтказиш учун юқори турувчи касаба уюшмаси органига тақдим этади.

165. Шартноманинг матни ва унинг иловалари билан ходимлар Институтнинг ходимлар бўлимида, меҳнатни муҳофаза қилиш бўлими, ҳисобхона ҳамда касаба уюшмаси қўмитасида танишишлари мумкин.

166. Шартноманинг амал қилиш даврида ёки амал қилиш муддатини узайтириш даврида киритилган ўзгартириш ва қўшимчалар, қўшимча келишув кўринишида бўлган алоҳида ҳужжатлар билан расмийлаштирилиб, мазкур шартноманинг ажралмас қисми ҳисобланади.

167. Жамоа шартномасининг иловалари унинг ажралмас қисми ҳисобланади.

ЖАМОА ШАРТНОМАСИГА ИЛОВАЛАР РЎЙХАТИ

1. Институт раҳбари ва касаба уюшма қўмитаси ўртасида тузилган меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича битим.
2. Институт ходимларига бериладиган асосий ва қўшимча таътил кунлари муддатлари.
3. Таътиллار жадвали.
4. Ходимларга алоҳида тусдаги ишларда, шунингдек ўта зарарли ва ўта оғир меҳнат шaroитларида ишлаганликлари учун йиллик қўшимча таътил бериладиган ишлар, касблар ва лавозимлар рўйхати.
5. Тўлиқ моддий жавобгарлик ҳақида шартнома тузилиши лозим бўлган ходимларнинг тоифалари рўйхати.
6. Дастлабки тарзда ва кейинчалик вақти-вақти билан тиббий кўрикдан ўтказилиши ташкил қилинадиган касб ва лавозимлар рўйхати.
7. Сут ёки шунга тенглаштирилган бошқа озиқ-овқат маҳсулотлари билан иш кунларида бепул таъминланиш ҳуқуқига эга бўлган ишлардаги касб ва лавозимлар рўйхати.
8. Махсус кийим ва бошқа шахсий ҳимоя воситаларини бепул олиш ҳуқуқини берадиган ишлар бўйича касб ва лавозимлар рўйхати.
9. Гигиена воситаларини бепул олиш ҳуқуқини берадиган ишлар бўйича ишлардаги касб ва лавозимлар рўйхати.
10. Якка меҳнат низолари комиссиялари фаолиятини ташкил этиш юзасидан тавсиялар.

Меҳнат жамоаси умумий йиғилишининг 20__йил
 “__”____даги __-сонли баённомаси билан
 маъқулланган жамоа шартномасига

1-илова

**Институт ректори ва касаба уюшма қўмитаси ўртасида тузилган меҳнатни
 муҳофаза қилиш бўйича битим**

Т/р	Тадбирлар мазмуни	Ҳисобга олиш бирлиги	Миқдори	Ишлар қиймати	Бажариш муддати	Ижро тиш учун масъул	Қўйилган ижтимоий самара			
							Меҳнат шариоити яхшиланадиган ҳодимлар сони		Оғир жисмоний ишдан озод бўладиган ҳодимлар сони	
							жами	шу жумладан аёллар	жами	шу жумлада н аёллар
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.										
2.										

Институт ректори

Касаба уюшма қўмитаси

Меҳнат жамоаси умумий йиғилишининг
 20__йил “__”____даги __-сонли
 баённомаси билан маъқулланган жамоа
 шартномасига

2-илова

**Институт ходимларига бериладиган асосий ва қўшимча таътил кунлари
 муддатлари**

№	Лавозим категориялари	Асосий таътил муддати	Қўшимча таътил муддати	Жами таътил муддатлари
1.	Маъмурий-бошқарув ҳодимлари	15	9	24
2.	Ўқув-ёздамчи ҳодимлар	15	9	24
3.	Техник ходимлар	15	3	18
4.	Профессор- ўқитувчилар	48	0	48
5.	Касаба уюшма қўмитаси раиси (асосий ишдан озод этилган бўлса)	15	9	24
6.	Хизмат кўрсатувчи ҳодимлар	15	3	18
...				

Меҳнат жамоаси умумий йиғилишининг 20__ йил
“__” _____ даги __ -сонли баённомаси билан
маъқулланган жамоа шартномасига

3-илова

Институт ходимларининг меҳнат таътиллари жадвали

№	Барча ходимлар рўйхати	Таътил бериладиган ой	Имзо
1.			
2.			

Меҳнат жамоаси умумий йиғилишининг
20__ йил “__” _____ даги __ -сонли
баённомаси билан маъқулланган жамоа
шартномасига

4-илова

**Ноқулай меҳнат шaroитларидаги ишларда банд бўлган ходимларга иш
вақтининг қисқартирилган муддати ҳамда ўзига хос, оғир ва ноқулай табиий
иқлим шaroитидаги ишларда ишловчилар учун йиллик қўшимча таътил
кунлари**

№	Лавозим категориялари	Асосий таътил муддатлари	Қўшимча таътил муддатлари	Ноқулай меҳнат шaroитларидаги ишларда банд бўлган ходимларга иш вақтининг қисқартирилган муддати	Ўзига хос, оғир ва ноқулай табиий иқлим шaroитидаги ишларда ишловчилар учун йиллик қўшимча таътил кунлари	Жами таътил муддати
1.						
2.						

Меҳнат жамоаси умумий йиғилишининг 20__ йил
“__” _____ даги __ -сонли баённомаси билан
маъқулланган жамоа шартномасига

5-илова

**Тўлиқ моддий жавобгарлик ҳақида шартнома тузилиши лозим бўлган
ходимларнинг тоифалари рўйхати**

1. Кассир
2. Кутубхоначи
3. Юрист

Меҳнат жамоаси умумий йиғилишининг
20__ йил “__” ____ даги __ -сонли
баённомаси билан маъқулланган жамоа
шартномасига

6-илова

**Дастлабки тарзда ва кейинчалик вақти-вақти билан тиббий кўриқдан
ўтказилиши ташкил қилинадиган касб ва лавозимлар рўйхати**

	Касб, лавозимлар номи	Тиббий кўриқдан ўтказилиш муддати
	2	3

Меҳнат жамоаси умумий йиғилишининг
20__йил “__”__даги __ -сонли
баённомаси билан маъқулланган жамоа
шартномасига

7-илова

**Сут (шунга тенг бўлган бошқа озиқ-овқат маҳсулотлари), даволаш-
профилактика озиқ-овқатини бепул олиш ҳуқуқини берадиган ишлар бўйича
Касб ва лавозимлар рўйхати**

T/p	Бўлим ва ҳоказо	Касб, лавозимлар номи	Берилиши керак бўлган сут (шунга тенг бўлган бошқа озиқ-овқат маҳсулотлари), даволаш-профилактика озиқ-овқати турлари	Ой ҳисобида берилиш меъёри
1	2	3	4	5
1.				
2.				

Меҳнат жамоаси умумий йиғилишининг 20__йил
“__”__даги __ -сонли баённомаси билан
маъқулланган жамоа шартномасига

8-илова

**махсус кийим, пойабзал ва бошқа шахсий ҳимоя воситаларини
бепул олиш ҳуқуқини берадиган ишлар бўйича
касб ва лавозимлар рўйхати**

	Бўлим ва ҳоказо	Касб, лавозимлар номи	Берилиши керак бўлган махсус кийим, пойабзал ва бошқа шахсий ҳимоя воситаларининг турлари	Ой ҳисобида кийилиш муддати
	2	3	4	5

Меҳнат жамоаси умумий йиғилишининг
20__йил “__”__даги __ -сонли
баённомаси билан маъқулланган жамоа
шартномасига

9-илова

**Гигиена воситаларини бепул олиш ҳуқуқини берадиган ишлар бўйича
касб ва лавозимлар рўйхати**

T/p	Бўлим ва ҳоказо	Касб, лавозимлар номи	Берилиши керак бўлган гигиена воситаларининг турлари	Ой ҳисобида берилиш меъёри
1	2	3	4	5
1.				
2.				

Якка меҳнат низолари комиссиялари фаолиятини ташкил этиш юзасидан Низом

I. Умумий қоидалар

Мазкур Низом муассасада якка меҳнат низоларини кўриб чиқишнинг ягона амалиётини шакллантириш, низоларни ҳал этиш самарадорлигини ошириш мақсадида ишлаб чиқилган бўлиб, якка меҳнат низолари комиссияларини тузиш, улар томонидан якка меҳнат низоларини кўриб чиқиш тартиби, комиссия қарори ва уни бажаришга доир меъёрларни ўз ичига олади.

Низомда қуйидаги асосий тушунчалар қўлланилади:

Якка меҳнат низолари (кейинги ўринларда – “низо”) – бу иш берувчи ва ходим ўртасида меҳнат тўғрисидаги қонунлар ва бошқа норматив ҳужжатларни, меҳнат шартномасида назарда тутилган меҳнат шартларини қўлланиш юзасидан келиб чиққан келишмовчиликлардир.

Якка меҳнат низолари комиссияси (кейинги ўринларда – “комиссия”) – иш берувчи ва касаба уюшмаси кўмитаси ёки ходимларнинг бошқа вакиллик органи (кейинги ўринларда – “ходимлар вакиллари”) иштирокида шакллантириладиган, низоларни кўриб чиқувчи орган.

II. Комиссияларни шакллантириш

Комиссияларни тузиш, унинг сон таркиби ва ваколат муддати жамоа шартномасида, агар у тузилмаган бўлса, иш берувчи ва ходимлар вакиллари ўртасидаги келишувда белгиланади.

Жамоа шартномасида Комиссия фаолиятини бевосита муассасада, шунингдек касаба уюшмаси цех ташкилоти ташкил этилган ҳолларда эса таркибий тузилмаларда жорий этиш назарда тутилиши мумкин.

Комиссия таркиби иш берувчи ва ходимлар вакиллари томонидан тенглик асосида шакллантирилади.

Комиссияга ходимлар вакилларида ажратилган аъзолар тегишли органнинг қарори билан, иш берувчининг вакили эса, унинг буйруғи билан тасдиқланадилар. Комиссия аъзоларини ўзгартириш ҳам шу тартибда амалга оширилади.

III. Комиссиянинг ишини ташкил этиш

Комиссия ваколатига доир масалалар унинг мажлисларида кўриб чиқилади.

Комиссиянинг ҳар бир мажлисида раислик вазифасини иш берувчи ва ходимлар вакили навбатма-навбат бажарадилар. Бунда бир мажлисда раислик ва котиблик вазифасини айни бир тарафнинг вакиллари бажариши мумкин эмас.

Комиссиянинг ҳар бир мажлисида тарафлар кейинги мажлиснинг раиси ва котибини тайинлайди, уларга мажлис ҳужжатларини тайёрлаш ва чақириш вазифасини юклайди.

Мажлиснинг ўтиши учун аъзоларнинг ярмидан кўпи (кворум) иштироки талаб этилмайди, иш берувчи ва ходимлар вакилларида тенг миқдордаги аъзолари иштироки етарли ҳисобланади.

Раис ёки котибнинг комиссия мажлисида иштирок этмаслиги мажлиснинг қолдирилишига асос бўлмайди. Бу ҳолда тарафларнинг келишуви билан мажлисда иштирок этувчилар орасидан тегишли навбатга кўра комиссия раиси ва мажлис котиби тайинланади.

Жамоа шартномасига комиссия аъзосини комиссия ишида иштирок этишига шароит яратиш мақсадида иш ҳақи сақланган ҳолда асосий ишидан озод этилган вақт ажратишни назарда тутувчи қоида киритилиши мумкин.

IV. Комиссияга низолар юзасидан мурожаат этиш

Ўзбекистон Республикасининг Меҳнат кодексига мувофиқ низолар комиссия ёки туман (шаҳар) суди томонидан кўриб чиқилиши, ўз навбатида ходим низони ҳал қилиш учун ўз хоҳишига кўра ушбу органлардан бирига мурожаат этиш ҳуқуқига эга.

Комиссияга мурожат этишдан аввал ходим низони бартараф этиш юзасидан иш берувчи билан музокара ўтказиши мақсадга мувофиқ. Музокараларда ҳал этилмаган низо юзасидан ариза кейинчалик комиссияда кўриб чиқиш учун киритилиши мумкин.

Комиссияга низони кўриб чиқиш юзасидан ариза билан фақат ходим ёки у вакил этган шахс мурожаат этишга ҳақли, иш берувчининг бундай мурожаати комиссия томонидан кўриб чиқилмайди.

Комиссияга мурожаат этиш вақти, жойи ва тартиби ҳақидаги маълумотлар танишиш учун қулай бўлган жойда ва шаклда ходимлар эътиборига етказилиши лозим.

Ходимнинг комиссияга йўллаган ёзма аризаси тегишли рўйхатга олиш дафтаридида қайд этилади. Аризаларни рўйхатга олиш комиссия қарори билан аъзолардан бирига (мисол учун котибга) юклатилиши лозим.

Ариза эркин шаклда ёзилади ва унда:

муассасанинг номи;

ариза муаллифи фамилияси, исми, шаърифи, иш ва яшаш жойи (манзили);

низо моҳияти, аризачи талабини асословчи ҳолатлар, исботловчи далиллар;

аризага илова қилинаётган ҳужжатлар рўйхати;

ариза санаси кўрсатилиши ва муаллиф томонидан имзоланиши лозим.

Ариза рўйхатга олинган кун муддатларнинг бошланиш куни ҳисобланади.

Низо юзасидан комиссияга ариза билан мурожаат этиш вақтида қонунларда белгиланган уч ойлик муддатга риоя этиш лозим.

Муддатларнинг узрли сабабларга кўра ўтказиб юборилганлиги, меҳнат низолари бўйича комиссия томонидан уларни тиклашга асос бўлади.

Қуйидаги низолар бевосита туман (шаҳар) судлари юрисдикциясига тааллуқлилиги сабабли комиссия томонидан кўриб чиқилмайди:

Меҳнат вазибаларини бажараётганда ходимнинг соғлиғига шикаст етказилгани оқибатидаги зарарни (шу жумладан, маънавий зарар) ёки мол-мулкга етказилган зарарни иш берувчи томонидан тўланиши ҳақида низолар;

меҳнат шартномасини бекор қилиш асосларидан қатъи назар, ишга тиклаш тўғрисида, меҳнат шартномасини бекор қилиш вақти ва асослари таърифини ўзгартириш тўғрисида, мажбурий прогул ёки кам ҳақ тўланадиган ишни бажарган вақт учун ҳақ тўлашга доир низолар;

ходим томонидан иш берувчига етказилган зарарнинг тўланиши ҳақида низолар;

асоссиз равишда ишга қабул қилиш рад этилганлиги ҳақида низолар (Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодексининг 78-моддаси);

иш берувчи ва ходимлар вакиллари билан олдиндан келишиб ҳал этилган масалалар юзасидан келиб чиққан низолар.

Шунингдек, айрим тоифадаги давлат хизматчиларининг меҳнат шартномасини бекор қилиш, бошқа ишга ўтказиш, асоссиз равишда бошқа ишга ўтказиш ёки меҳнатга оид муносабатларни бекор қилиш билан боғлиқ ҳолда етказилган зарарни ундириш ва интизомий жазо бериш масалаларига тааллуқли меҳнат низолари алоҳида қонунларда белгиланган тартибда кўриб чиқилиб, меҳнат низолари комиссиялари ваколатига тааллуқли эмас (Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодексининг 276-моддаси).

V. Комиссияда низоларни кўриб чиқиш тартиби

Комиссия мажлиси ўтказиладиган жой ва вақт ҳақида ходим ва иш берувчи, шунингдек, низони кўришда иштирок этувчи гувоҳлар ва мутахассислар олдиндан ёзма шаклда хабардор қилинади.

Комиссия меҳнат низосини ариза берилган кундан бошлаб ўн кун муддат ичида кўриб чиқиши шарт.

Комиссия ўн кунлик муддат ичида меҳнат низосини кўриб чиқмаса ёки ҳал этмаса, тарафлар вакиллари, комиссия аъзолари мажлисда иштирок этишдан бош тортган ҳолларда манфаатдор ходим ушбу низони кўришни туман (шаҳар) судига ўтказишга ҳақли.

Низо ариза берган ходимнинг иштирокида кўрилади. Ходимнинг иштирокисиз низони кўриб чиқишга унинг ёзма аризаси бўлган тақдирдагина йўл қўйилади. Башарти ходим узрсиз сабаб билан комиссия мажлисига келмаса, мазкур аризани кўриб чиқишни кун тартибидан олиб ташлаш хусусида қарор қабул қилиниши мумкин. Бу ҳолат ходимни тақроран ариза билан мурожаат этиш ҳуқуқидан маҳрум қилмайди.

Ходим, унинг вакиллари меҳнат низоси кўриб чиқилишида иштирок этиш учун адвокат таклиф қилиш ҳуқуқига эга.

Комиссия мажлисга гувоҳларни чақиртириш, мутахассисларни таклиф қилиш, иш берувчидан зарур ҳисоб-китоблар ва ҳужжатлар тақдим этишини талаб қилиш ҳуқуқига эга.

Комиссия мажлисида баённома юритилади ва кўриб чиқилган масала юзасидан қарор қабул қилинади. Баённома ва қарор комиссия раиси ва котиби томонидан имзоланади.

Баённомада қуйидагилар акс этиши лозим:

мажлис ўтказиладиган жой ва сана;

муассаса номи ва комиссия таркиби;

ариза берган ходимнинг фамилияси, исми, шаърифи, лавозими;

ариза келиб тушган сана ва низонинг моҳияти;

комиссия йиғилишида иштирок этаётган шахслар, шу жумладан тарафларнинг вакиллари, гувоҳлар ва мутахассислар ҳақида маълумотлар;

низони кўриб чиқишда иштирок этаётган шахсларнинг аризалари, илтимосномалари ва тушунтиришлари;

гувоҳлар кўрсатмаси, мутахассислар хулосаси ва изоҳи, ёзма далилларни ўрганиш натижалари;

комиссия қарорининг мазмуни ва унинг асоси (қонун ҳужжатлари, жамоа, меҳнат шартномаларига ҳавола келтирилган ҳолда);

комиссия қарорининг мазмуни, қарор устидан шикоят қилиш тартиби ва муддатлари тушунтирилганлиги ҳақида маълумот.

Комиссия иш берувчи ва ходимлар вакиллари ўртасидаги келишувга биноан низо бўйича ходим талабини қаноатлантириш, қисман қаноатлантириш ёки қаноатлантиришни рад этиш ҳақида қарор қабул қилади.

Қарор далиллар билан исботланган ҳамда меҳнат тўғрисидаги қонунлар ва бошқа норматив ҳужжатларга, меҳнат шартномасига асосланган бўлиши керак.

Башарти, комиссия кўриб чиқилган низо бўйича ходимнинг талабларини қисман қаноатлантириш ҳақида тўхтамга келса, қарорда ходимнинг қаноатлантирилган ва рад этилган талаблари, шунингдек, иш берувчи бажариши лозим бўлган ҳаракатлар аниқ ва равшан акс этиши лозим.

Шу сингари, пул ундириш ҳақидаги низолар бўйича қарор қабул қилиш чоғида комиссиянинг қарорида ходимга тегишли сумма аниқ кўрсатилиши лозим.

Башарти, низо юзасидан иш берувчи ва ходимлар вакиллари ўртасидаги келишувга эришилмаса ва қарор қабул қилинмаса, бу ҳақда баённомага тегишли ёзув киритилади.

Комиссия қарорида қуйидагилар кўрсатилиши лозим:

муассаса (бўлим) номи, комиссияга мурожаат қилган ходимнинг фамилияси, исми, шаърифи, лавозими;

комиссияга мурожаат қилинган ва низо кўриб чиқилган сана;

низонинг моҳияти;

қабул қилинган қарорнинг моҳияти ва асоси (қонун ҳужжатлари, жамоа, меҳнат шартномаларига ҳавола келтирилган ҳолда);

йиғилишда иштирок этган комиссия аъзолари фамилияси, исми, шаърифи;

кун тартибидаги масала юзасидан тўхтам, яъни қаноатлантириш, қисман қаноатлантириш, рад этиш ҳақида қарор ёки келишувга эришилмаганлиги ҳақида маълумот.

Қарор мажбурий кучга эга бўлиб, бирон бир тарзда тасдиқланмайди.

Қабул қилинган қарорнинг нусхаси қабул қилинган кундан эътиборан уч кун ичида ходимга, иш берувчига ва ходимлар вакилларига топширилади.

VI. Комиссия қарорини бажариш

Меҳнат низолари комиссиясининг қарори бу қарор устидан шикоят қилиш учун белгиланган ўн кунлик муддат ўтгандан кейин уч кун ичида иш берувчи томонидан бажарилиши керак.

Комиссиянинг ғайриқонуний равишда бошқа ишга ўтказилган ходимни аввалги ишига тиклаш ёки ходимга уч ойдан кўп бўлмаган муддат учун иш ҳақини тўлаш тўғрисидаги қарори дарҳол ижро этилиши лозим.

Иш берувчи томонидан қарорнинг ижроси кечиктирилган тақдирда, қарорни қабул қилган комиссия ижро кечиктирилган барча вақт учун ходимга ўртача иш ҳақи тўлаш ёки иш ҳақидаги фарқни тўлиқ миқдорда тўлаш ҳақида қарор чиқаради.

Башарти, иш берувчи белгиланган муддат ичида комиссия қарорини бажармаса, комиссия томонидан ходимга ижро варақаси кучига эга бўлган гувоҳнома берилади.

Гувоҳнома комиссия раиси томонидан имзоланади ва комиссия муҳри билан, комиссия муҳри бўлмаган ҳолларда раислик қилувчи тараф муҳри билан тасдиқланади.

Ўзбекистон Республикасининг “Суд ҳужжатлари ва бошқа органлар ҳужжатларини ижро этиш тўғрисида”ги Қонунига мувофиқ, гувоҳнома расмий ижро ҳужжати ҳисобланади ва мажбурий ижро учун асос ҳисобланади.

Ижро ҳужжатининг асл нусхаси йўқолган тақдирда, қонун ҳужжатларида назарда тутилган тартибда бериладиган унинг дубликати ундирув учун асос бўлади.

Қонун талабларига кўра гувоҳномада қуйидагилар кўрсатилиши лозим:

Комиссия (муассаса) номи;

Гувоҳнома рақами ва уни беришга асос бўлган комиссия қарори (тартиб рақами ва санаси);

Ходим (даъвогар)нинг фамилияси, исми, шаърифи, иш берувчи (жавобгар)нинг тўлиқ номи ва манзили;

Комиссия қарорининг кўрсатма берувчи (қарор) қисми;

Комиссия қарорининг кучга кириш санаси;

Комиссия гувоҳномаси берилган сана ва уни ижрога қаратиш муддатлари.

Суд ижрочиси комиссиянинг қарорини мажбурий тарзда ижро этириши учун ходим ёки манфаатдор шахс комиссия томонидан берилган гувоҳномани олган кундан бошлаб узоғи уч ой ичида туман (шаҳар) судига тақдим этиши лозим.

Лекин, иш берувчи ёки ходим низони кўриб чиқиш учун судга кўчириш ҳақида ариза билан мурожаат этган тақдирда гувоҳнома берилмайди.

Башарти, ғайриқонуний равишда бошқа ишга ўтказилган ходим комиссия томонидан берилган гувоҳнома асосида комиссия қарорини мажбурий равишда ижро эттириш юзасидан судга мурожаат қилса, судга киритилган даъвода қарор ижроси кечиктирилганлиги туфайли юзага келган мажбурий прогул вақти учун ходимга ҳақ ундириш тўғрисида талаб кўрсатилиши мумкин.

VII. Комиссия қарори устидан шикоят қилиш

Комиссиянинг қарори устидан манфаатдор ходим ёки иш берувчи комиссия қарорининг нусхаси топширилган кундан эътиборан ўн кунлик муддат ичида фуқаролик ишлари бўйича туман (шаҳар) судига шикоят қилиши мумкин.

Мазкур муддат узрли сабабларга биноан ўтказиб юборилган тақдирда, ўтказиб юборилган муддатни тиклаш ва низони моҳияти бўйича кўриб чиқишни сўраб судга даъво аризаси киритиш мумкин.

III. Касаба уюшмасининг комиссия фаолиятига кўмаклашиш борасидаги вазифалари

Касаба уюшмаси аъзоси низо юзасидан муассасанинг бошланғич касаба уюшмаси кўмитасига мурожаат этган тақдирда, касаба уюшмаси кўмитаси ходимга иш берувчи билан муносабатларида кўмаклашиши, жумладан, низони ҳал этишда иштирок этиши, ходимга унинг ҳуқуқлари, бузилган ҳуқуқларини тиклаш тартиби ва усулларини тушунтириши, комиссияга мурожаат этиш билан боғлиқ ҳужжатларни расмийлаштиришга кўмаклашиши лозим.

Зарур ҳолларда касаба уюшмаси бошланғич ташкилоти амалий ёрдам сўраб, юқори турувчи касаба уюшмаси органига мурожаат этиши мумкин.

Касаба уюшмаси кўмитаси томонидан ваколат берилган, комиссия аъзоси ҳисобланмаган шахс низони кўриб чиқиш жараёнида ходим манфаатини кўзлаб иштирок этиши мумкин.

Шунингдек, касаба уюшмаси кўмитаси аъзолари меҳнат низосини кўриб чиқиш жараёнига гувоҳ ёки мутахассис сифатида жалб этилиши мумкин.

Низоларни ҳал этиш жараёнида ходимларнинг меҳнат ҳуқуқларини ҳимоя қилиш мақсадида касаба уюшмаси:

комиссия фаолиятини йўлга қўйишда ташаббус кўрсатиб, доимий кўмаклашиб боради;

муассасада комиссия фаолиятини тартибга солишга қаратилган Низом қабул қилиш юзасидан таклифлар ишлаб чиқади;

муассасада ходимларнинг бир нечта вакиллик органи фаолият юритган ҳолларда, ўз аъзолари номзодини комиссия таркибига тавсия этиб, меҳнат жамоасининг умумий йиғилиши томонидан тасдиқланишига эришади;

иш берувчи билан низоларни ҳал этиш юзасидан бевосита музокаралар жараёнида ходимлар вакили сифатида иштирок этади;

касаба уюшмаси аъзосига комиссия ёки судга ариза киритиш, шунингдек, низони кўриб чиқиш билан боғлиқ бошқа материалларни тайёрлашда кўмаклашади;

комиссия фаолиятида ўз вакиллари – комиссия аъзолари орқали иштирок этади;

комиссия қарорларини ижро этишда кўмаклашади;

комиссия аъзолари ва ходимларнинг меҳнат қонунчилиги бўйича билимларини ошириш юзасидан ўқишлар ташкил этади;

жамоа шартномаларига комиссия аъзолари учун амалдаги қонунчиликда белгиланганига нисбатан қўшимча кафолатлар киритилишида тегишли чора-тадбирларни кўради.

IX. Яқуний қоидалар

Комиссия ҳужжатлари муассасанинг молия-хўжалик фаолиятига доир ҳужжатлар сингари қатъий ҳисобга қўйилиши ва сақланиши лозим.

Иш берувчи томонидан комиссиянинг фаолиятига ташкилий жиҳатдан кўмаклашиш, ҳужжат юритиш ва уларни сақлаш учун масъул шахс тайинланади.

Комиссия фаолиятини тугатиш тарафлар келишувига кўра жамоа шартномасига ўзгартириш киритиш йўли билан амалга оширилади.